

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Maskor i skyddsnetet

**En kvantitativ studie av inställningen till att arbeta med
barn- och ungdomsutredning bland blivande socionomer**

Av: Carolina Widberg & Johanna Ågren

Kandidatuppsats SOPA 63

Vt 2015

Antal ord: 14763

Handledare: Anna Tegunimataka

Abstract

Author: Carolina Widberg & Johanna Ågren

Title: Maskor i skyddsnetet – en kvantitativ studie av inställningen till att arbeta med barn- och ungdomsutredning bland blivande socionomer.

Supervisor: Anna Tegunimataka

The severe situation in Swedish public child welfare has recently been extensively discussed in media. The aim of this study was to examine the attitudes of students in social work regarding working in child welfare agencies. The target group consisted of social work students attending their last semester in three different universities in Sweden. A structured questionnaire was completed by 116 students. Issues examined included the students' willingness to work in this field within the next three years, their perception of social status and whether the social context, including media, affect their view. The study also examined age-related differences concerning the students' willingness to work within this field. Descriptive statistics were used to analyze collected data. Findings showed that a majority of the students could consider working in child welfare agencies within the next three years. A considerable amount of students perceived the work situation in the field as strained. A shared view among the students seemed to be that working with these issues should be higher valued in terms of social status. Media turned out to be an important factor regarding perceptions of working conditions in child welfare agencies. Tendencies of age-related differences were found concerning the willingness to work within the field. Public child welfare is a field facing challenges, and the future social workers' attitudes play an important role in dealing with them.

Key words: child welfare agencies, social work students, attitudes, media.

Innehållsförteckning

1. Problemformulering	5
2. Syfte och frågeställningar	7
3. Bakgrund	7
3.1 Socialtjänstens ansvar.....	7
3.2 Förändring av yrkesrollen.....	9
4. Tidigare forskning	10
4.1 En socialtjänst i blåsväder.....	10
4.1.2 Oerfaren personal.....	11
4.2 Medial rapportering.....	13
4.2.1 Sensationalistisk skildring.....	13
4.2.2 Porträttering och identitetsskapande	14
4.3 Studenters attityd mot arbete med olika målgrupper	15
4.4 Idealbilder och realistiska förväntningar	16
4.5 Sammanfattning av forskningsläget.....	17
5. Teori	18
5.1 Theory of planned behavior	19
5.2 Statusteori	21
5.2.1 Förvärvad och tillskriven status	22
6. Hypoteser	23
7. Metod	24
7.1 Val av metod	24
7.1.2 Vetenskapsteoretiska utgångspunkter	25
7.2 Urval.....	26
7.3 Borfallsanalys.....	27
7.4 Enkätens konstruktion.....	28
7.4.1 Validitet och reliabilitet	29
7.5 Bearbetning av data & analysmetod	30
7.5.1 Univariat och bivariat analys.....	30
7.5.2 Chi ² och Cramer's V	31
7.5.3 Diskussion av analysmetod	32

7.6 Etiska överväganden.....	32
7.7 Arbetsfördelning.....	34
8. Resultat.....	34
8.1 Ålder, kön och bakgrund.....	34
8.2 Arbetsituationen inom barn- och ungdomsutredning.....	35
8.3 Status.....	38
8.4 Omgivningen.....	41
8.5 Skillnader mellan åldersgrupper.....	42
9. Diskussion.....	44
9.1 Huvudfrågan.....	44
9.2 Uppfattningar om status.....	45
9.3 Omgivningens påverkan.....	47
9.4 En ansträngd situation.....	49
9.5 Förväntningar och framtidstro.....	51
10. Slutsats.....	53

1. Problemformulering

Under den senaste tiden har det i media rapporterats om en ohållbar situation inom socialtjänstens barn- och ungdomsutredning. En möjlig bidragande orsak till det ökade medieintresset är åttaåriga flickan Yaras uppmärksammade död förra året där socialtjänsten i Karlskrona fick hård kritik för hanteringen av ärendet (Askelöf, 2014). SR:s radioprogram Kaliber granskar i tre avsnitt krisen inom socialtjänsten och beskriver en situation där hög arbetsbelastning hindrar socialsekreterare från att bedriva ett rättssäkert utredningsarbete (Kaliber, 2014). Akademikerförbundet SSR:s ordförande Heike Erkers uppger i en debattartikel att problemen inom socialtjänsten är akuta och att larmrapporter kommer allt tätare vilket bör tas på största allvar (Erkers, 2014). Barn, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér öppnar i en senare debattartikel upp för dialog med Akademikerförbundet SSR gällande förbättringar inom socialtjänsten och uppger att hon är oroad över den nuvarande situationen (Regnér, 2014).

Novus genomförde år 2012 en kartläggning av socialsekreterares arbetssituation. Merparten av respondenterna arbetade med barn- och ungdomsutredningar och övriga med annan myndighetsutövning. I kartläggningen framkommer att 70 procent under de senaste två åren funderat på att söka arbete utanför socialtjänsten och nästan hälften av dem anser att den höga arbetsbelastningen kan hota rättssäkerheten (Pettersson, 2012).

Sammantaget är det en ansträngd situation inom socialtjänsten som successivt målats upp av media, fackliga representanter och statliga myndigheter. Samtidigt som arbetsuppgifterna blivit mer kvalificerade har det på många håll i landet blivit svårare att rekrytera erfarna medarbetare och det är inte ovanligt att nyexaminerade socionomer anställs som barnavårdsutredare (IVO, 2014; Lindquist, 2011). Den ansträngda situationen leder till att det skapas maskor i det samhälleliga skyddsnät som ska finnas till för barn och unga. Bristerna i socialsekreterares arbetssituation bidrar till att

barn och unga inte kan garanteras stöd, skydd och insatser av högsta kvalitet (Akademikerförbundet SSR, 2015).

Som socionomstudent är det svårt att undgå debatten om den besvärliga situation socialtjänstens barn- och ungdomsutredning befinner sig i. Det rykte en organisation har påverkar den jobbsökandes förväntningar på vilken stolthet ett inträde i organisationen kommer att innebära vilket i sin tur påverkar den jobbsökandes intentioner (Cable & Turban, 2003). Anställda känner stolthet över att vara del av en specifik organisation om den erkänns av omgivningen som en viktig och meningsfull del av samhället (Arnett, Lavarie & McLane, 2002).

Debatten om den ansträngda arbetsituationen inom barn- och ungdomsutredning rör sig kring både socialsekreterares personliga upplevelser och på ett mer strukturellt plan. I såväl forskning som nyhetsrapportering har vi dock saknat ett perspektiv från de som ännu inte tillträtt yrket men som förmodligen har starka funderingar på att göra det, nämligen socionomstudenter på sista terminen. Vad händer med studenters inställning till yrket när både media och möjligtvis bekanta inom fältet vittnar om allt annat än blomstrande arbetsförhållanden? Attityder hos socionomstudenter kan ha en väsentlig inverkan på deras framtida yrkesval (Redmond, Guerin & Devitt, 2008). Om det är så att det finns en negativ bild av barn- och ungdomsutredning bland de studenter som snart ska ut i arbetslivet skulle det i viss mån kunna säga något om intentionen att vilja jobba inom detta område.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att på tre socionomutbildningar i Sverige undersöka inställningen till att arbeta med barn- och ungdomsutredning bland studenter på termin sju.

Utifrån syftet har följande frågeställningar formulerats:

- Hur stor andel av studenterna kan inom en treårsperiod tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning?
- I vilken grad uppfattar studenterna att arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning är ansträngd?
- Hur påverkar studenternas uppfattning om status sannolikheten att vilja arbeta inom barn- och ungdomsutredning?
- Hur relaterar studenternas ålder till inställningen att vilja arbeta med barn- och ungdomsutredning?

3. Bakgrund

3.1 Socialtjänstens ansvar

Nedan ges en sammanfattande beskrivning av socialtjänsten i allmänhet och arbetet inom barn- och ungdomsutredning i synnerhet. Även aktuella lagrum och utmaningar som kommer med yrkesrollen lyfts fram. Detta för att ge en bakgrundsbild av det yrkesområde som studenterna i vår studie har att förhålla sig till.

Socionomutbildningen blev en universitetsutbildning år 1977 och parallellt med detta blev socialt arbete ett eget forskningsområde (Kullberg, 2011; Olsson, 2003). Socionomer har historiskt sett främst arbetat inom socialtjänsten, men även inom andra områden såsom hälsa-sjukvård och skola (Kullberg, 2011).

Sveriges kommuner har det huvudsakliga ansvaret för dess invånare. I 2 kap. 1§ Socialtjänstlagen uppges följande: ”Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver...” (SFS 2001:453). Socialtjänsten består av tre områden: individ- och familjeomsorg, äldreomsorg samt stöd till personer med funktionsnedsättning (Regeringen, 2014a). Föreliggande studie kretsar kring yrket barn- och ungdomsutredare som ingår i delområdet individ- och familjeomsorg. I detta område omfattas bland annat övriga delar av den sociala barn- och ungdomsvården, missbruksvård, familjerätt samt ekonomisk bistånd. Uppdelningen av socialtjänstens områden kan skilja sig åt mellan kommunerna (Regeringen, 2014a).

Socialtjänstlagen (SoL) är den primära lag som reglerar socialtjänstens insatser gällande barn och ungdomar. Om den unge, efter att ha fyllt 15 år, eller dennes vårdnadshavare inte samtycker till den föreslagna vården kan lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) vara nödvändig. SoL är förtydligat en lagstiftning byggd på frivillighet medan LVU är en tvångslagstiftning (Socialstyrelsen, 2014).

I Socialtjänstlagen står följande att läsa:

Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande. Med barn avses varje människa under 18 år (SoL 1:2).

Att inom socialtjänsten arbeta med barn och unga grundar sig i ett omfattande ansvar. Den 1a juli förra året infördes i 3 kap. 3§ SoL ett krav på lägsta utbildningsnivå för den som har utrednings och uppföljningsansvar inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård. Den som arbetar med dessa uppgifter ska ha en svensk socionomexamen alternativt en kandidatexamen som innefattar områdena socialt arbete, juridik och psykologi (SOSFS 2014:7). De specifika arbetsuppgifterna som barn- och ungdomsutredare spänner över ett stort område, allt från enklare utredningar föranledda av anmälning om exempelvis mindre stöld till starka misstankar om våld och sexuella

övergrepp. Arbetsuppgifternas art beror till mångt och mycket på den aktuella kommunens organisering (Tham, 2008).

3.2 Förändring av yrkesrollen

Lindquist (2012) diskuterar vad det är som gör att det är så många nyexaminerade socionomer som anställs som barn- och ungdomsutredare för att snart därefter sluta. Rollen som barn- och ungdomsutredare har förändrats över tid och i början av 90-talet förknippades yrket enligt Lindquist (2012) ännu med status. Först efter att ha skaffat sig omfattande erfarenhet inom andra delar av socialtjänsten var det möjligt att få anställning som barn- och ungdomsutredare. En bidragande orsak till att bilden av yrket förändrats är knutet till vad som idag innefattas i titeln (Lindquist, 2012). Socialsekreterare kommer idag, precis som för tjugo år sedan, inom den sociala barnvården dagligen i kontakt barn och ungdomar som befinner sig i mycket svåra livssituationer. Detta ett känslomässigt påfrestande arbete för de anställda (Tengvald, 2004). Så vad är det då som gör att yrkesrollen är annorlunda idag? Lindquist (2012) menar att en stor del av förklaringen ligger i att arbetet gått från att till stor del vara stödiriktat till att bli mer utredningsinriktat. Fokuseringen på utredning grundar sig delvis i den lagändring som innebär att utredning ska inledas skyndsamt och slutföras senast fyra månader efter att socialtjänsten fått kännedom om att barnet/ungdomen riskerar att fara illa. Samtidigt uppger Lindquist (2012) att själva bedömningarna samt insatserna blivit allt mer komplicerade. Om det gäller öppenvårdsinsatser så krävs ett omfattande nätverk inom lokalsamhället med bland annat förskola, skola, BUP, polis, öppenvårdsprogram, sjukvård osv. Det går enligt Lindquist (2012) tyvärr inte att lita på att dessa aktörer har budget och tid att göra vad som krävs för barnet/ungdomen och när det förut gick att släppa en klar utredning är det nu svårare då aktörerna inte sällan missnöjt hör av sig eftersom de själva har svårt att hinna med. Just hanteringen av problematiska samverkansparter nämns som är en av de mest påfrestande faktorerna i arbetet. Sannolikt är också själva klientärendena svårare idag då de med lättare problematik slussas till öppenvårdsinsatser. Kvar är de barn och ungdomar med svårare problematik som kräver omfattande utrednings- och uppföljningsarbete (Lindquist, 2012).

I denna studie har vi valt att inte specificera yrket som barn- och ungdomsutredare vidare utan utgå från socialsekreterare med utredningsansvar inom målgruppen barn och unga. Detta då vi anser att kommunbundna variationer inom socialtjänstens barn- och ungdomsutredning är av mindre intresse då vi snarare strävar efter att undersöka bilden av yrket som barn- och ungdomsutredare i stort.

4. Tidigare forskning

I detta avsnitt redogörs för forskning som är relevant för föreliggande studie. Begreppet ”omgivning” används upprepande gånger i följande avsnitt. Vi har valt att använda begreppet i en bred bemärkelse som omfattar nära anhöriga, vänner, bekanta, lärare på socionomprogrammet samt media. Inledningsvis presenteras rapporter och studier som tydliggör hur arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning har sett ut under de senaste åren och hur den ser ut i dagsläget. Därefter följer ett avsnitt om media i relation till yrket barn- och ungdomsutredare samt studier där studenters attityd gentemot att arbeta med olika målgrupper är i fokus. Slutligen redovisas ett avsnitt om åldersrelaterade skillnader gällande synen på framtiden.

4.1 En socialtjänst i blåsväder

Även om det mesta som skrivits om socialtjänstens kris är från de senaste åren så uppmärksammades det förändrade läget inom socialtjänsten redan år 2003. I följande studie intervjuas fjorton av femton IFO-chefer i ett visst län gällande personalsituationen på deras socialförvaltning (Olsson, 2003). Samtliga deltagande chefer ansåg att det de senaste fem åren blivit allt svårare att anställa och behålla personal. Personalsomsättningen kostar mycket pengar och hindrar arbetsgruppen från att fungera på ett optimalt sätt vilket påverkar möjligheterna att nå upp till de i socialtjänstlagen angivna målsättningarna. Cheferna i studien uppgav att det under de senaste fem åren blivit svårare att rekrytera personal med erfarenhet i yrket. Olsson (2003) uppger att en bidragande orsak till rekryteringssvårigheterna tycktes vara att de nyanställda till följd

av en hög arbetsbelastning inte fick den introduktion de var i behov av. Bristerna i mottagandet innebar att de nyanställda inom kort lämnade arbetsplatsen. Just personalfrågan bedömdes av samtliga vara angelägen (Olsson, 2003).

4.1.1 Rekryteringssvårigheter

Från flera håll lyfts den höga personalomsättningen och belyses svårigheterna med att rekrytera personal till arbete med barn- och ungdomsutredning. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har genomfört en kartläggning av situationen i kommunerna gällande kompetens och stabilitet inom socialtjänstens barn- och ungdomsutredning. Signaler om en allt mer utmanande situation har under en tid kommit från flertalet kommuner som uppger att personalomsättningen ökat och att det blivit allt svårare att attrahera samt behålla personal (SKL, 2013). I Socialstyrelsens rapport gällande social tillsyn från 2008-2009 framkommer att det i ett stort antal av Sveriges kommuner råder en ansträngd situation i myndighetsgruppen för barnärenden. Länsstyrelsen i Hallands län har observerat att kommunerna numera har svårare att rekrytera personal till tjänster som barnutredare än till andra tjänster inom socialtjänsten (Socialstyrelsen, 2010). Även Lindquist (2012) uppmärksammar det förändrade läget inom socialtjänstens barn- och ungdomsutredning och menar att det blivit allt svårare att rekrytera erfaren personal till utredningsarbete. Att utredningsarbetet är manualstyrt, utredningstiden knapp och klientärendena svårare nämns som orsaker till de mer komplicerade arbetsförhållandena (Lindquist, 2012).

4.1.2 Oerfaren personal

Ett stort antal av de som rekryteras av socialtjänsten har bristande arbetserfarenhet och det är inte ovanligt att nyexaminerade socionomer anställs som barnavårdsutredare (IVO, 2014; Lindquist, 2012; 2011). I kartläggningen från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) framkommer att var tredje barn- och ungdomshandläggare är nyanställd och att drygt hälften av de anställda har mindre än fem års erfarenhet av arbetet (SKL, 2013). I Socialstyrelsens rapport från 2008-2009 framförs att länsstyrelsen i Västmanlands län har uppmärksammat att de som arbetar med den tyngsta

myndighetsutövningen såsom barnutredning är de unga med minst erfarenhet (Socialstyrelsen, 2010). Flertalet forskare anser att yrket som barn- och ungdomsutredare numera är ett ingångs- och genomgångsyрке för socionomer (Dellgran & Höjer, 2005; Kullberg, 2011; Lindquist, 2012; Tham, 2008).

Tham (2007) uppger att barn- och ungdomsutredare ofta beskrivs som det mest krävande yrket inom socialtjänsten. Svåra avvägningar, beslut och bedömningar i kombination med motstridiga roller av att fungera som stöd och samtidigt ha en myndighetsutövande funktion gör yrket särskilt påfrestande. Lindquist (2012) anser det vara problematiskt att nyexaminerade socionomer anställs som barnutredare då yrket kräver en långvarig inskolning. Antle et al. (2009) uppger att problemen med att rekrytera erfaren personal i kombination med svårigheterna att behålla kompetenta personer i arbetsgruppen bidrar till att myndighetsarbetet med barn verkar vara ett växande problem. Den svåra personalsituationen innebär en splittrad arbetsgrupp, ekonomiska konsekvenser av upprepad introduktion samt hög personalomsättning (Dellgran & Höjer, 2005; Olsson, 2003).

Tham (2007) presenterar i sin artikel en studie med 309 deltagande socialsekreterare där 54 procent varit anställda på sin nuvarande arbetsplats i högst två år och 48 procent hade planer på att inom ett år söka ett annat arbete. I en brittisk studie med 1 234 socialsekreterare rapporterade personalen som arbetade myndighetsutövande med barn och unga lägst grad av psykiskt välmående och högst grad av organisatoriska begränsningar. Den psykiska hälsan visade sig vara sämre än vad som tidigare visats i liknande studier (Coffey, Dugdill & Tattersall, 2004).

Att socialtjänstens barn- och ungdomsutredning befinner sig i en kritisk situation är det med hjälp av ovan nämnda forskning inte är svårt att se. Den höga personalomsättningen innebär rekryteringssvårigheter, ekonomiska konsekvenser och en risk för att arbetet inte håller den kvalitet som socialtjänstlagen kräver. Det är inte ovanligt att unga och nyexaminerade socionomer anställs som barn- och ungdomsutredare för att snart lämna organisationen. Med denna information i bakhuvudet frågar vi oss hur

den ansträngda situation som ovan blottas påverkar de studenter som står på tröskeln till arbetslivet.

4.2 Medial rapportering

Media utgör en viktig aktör och struktur när vi vill förstå hur människor påverkas och förhåller sig till samtidskulturen. Vi formas, formar och agerar ständigt utifrån föreställningar som produceras i multimediala sammanhang (Hammarén & Johansson, 2009). Denna studie ämnar inte gå in på djupet angående medias påverkan på människors beteende. Med tanke på den ökande mediala rapporteringen om social barnavård den senaste tiden är det dock angeläget att lyfta frågan om medias inflytande i relation till studenters inställning till att arbeta med barn- och ungdomsutredning.

4.2.1 Sensationalistisk skildring

Barn- och ungdomsutredare är ett yrke som är särskilt exponerat i medier där det inte sällan utsätts för en omfattande kritik (Tham, 2007). Det finns en mängd forskning som tyder på att media har ett stort inflytande på både socialsekreterare och på allmänheten i stort, framförallt när det rapporteras om fall där barn kommit till skada och socialtjänstens hantering kritiseras (Ayre, 2001; Brunnberg, 2001; Reid & Misener, 2001). Upprepad, sensationalistisk rapportering om barn som far illa skapar ett klimat av rädsla som inte bara delas av allmänheten utan kan även influera politiska beslutsfattare (Ayre, 2001).

Ayre (2001) har granskat hur media skildrar den sociala barnavården i England och Wales under 1970 till 1990-talet och diskuterar även dessa skildringar i förhållande till dagens medierapportering. Tre olika resonemang kring hur socialtjänstens skildras i massmedia urskiljs och diskuteras. Det första handlar om att socialtjänsten utmålas som opålitlig och ständigt bristande i bedömningar samt i hantering av ärenden. Det andra resonemanget handlar om att media skapar en bild till allmänheten om att risken att barn far illa är mycket högre än vad den i själva verket är. Det sista resonemanget handlar om hur socialsekreterare skildras som ansvarsbärare för att barn far

illa då de i dessa fall misslyckats med sin uppgift att förhindra övergrepp mot barn (Ayre, 2001).

4.2.2 Porträttering och identitetsskapande

Medias allt större delaktighet i formandet av vardagslivet och personers identitet benämns ibland med begreppet medialisering (Hammarén & Johansson, 2009). Begreppet har ingen entydig definition men har inom forskning använts i en mängd olika sammanhang för att beskriva mediers inflytande över samhället (Hjarvard, 2008). I media framhålls budskap som säger något om normer, ideal och moral, budskap som är sammanlänkade med makt (Hammarén & Johansson, 2009). Medias porträttering av olika yrken har en stark roll i att skapa uppfattningar av yrkesstatus samt att sprida dessa uppfattningar. Bilden av olika yrken som media förmedlar kan även bidra till att karaktärisera de som jobbar inom dem (Rothman, 2005).

Medias roll i identitetsskapandet samt den yrkesporträttering som Rothman (2005) menar har en stor roll i att skapa uppfattningar om yrkesstatus gör att medias inflytande får ta en betydande del i denna studie. Antagandet är att merparten av de studenter vi riktar oss till har nåtts av åtminstone delar av den frekventa medierapporteringen angående socialtjänstens barn- och ungdomsutredning. Detta skulle i sin tur kunna tänkas påverka studenternas bild av och inställningen till yrket som barn- och ungdomsutredare.

Brunnberg (2001) har i en studie undersökt hur socialarbetare i England och Sverige upplever att media påverkar socialtjänstens verksamhet och yrkesstatus. I studien framgår att 50 procent av de engelska socialarbetare som deltog i undersökningen upplevde att medias rapportering påverkar deras yrkesstatus negativt. Även de svenska socialarbetarna som deltog i studien tar upp relationen mellan media och yrkesstatus, om än inte i samma utsträckning som de engelska. Laliberte, Larson & Johnston (2011) påpekar i sin artikel att det med tanke på inte är konstigt att det hos allmänheten finns en bild av barnsekreterare som ”ineffektiva byråkrater som inte kan skydda

barnen från främlingar som vill dem illa” (Laliberte et al., 2011, s. 204, vår översättning).

Utifrån nämnda forskning är det rimligt att anta att även socionomstudenter med ena foten i arbetslivet i stor utsträckning blir influerade av medias rapportering kring barn- och ungdomsutredning. Laliberte et al. (2011) framhåller att utbildningar inom socialt arbete har ett ansvar att förbereda studenter för medias inverkan. Vidare argumentera författarna för att media påverkar både studenternas uppfattning av framtida arbete med barn och unga och dem själva som professionella.

4.3 Studenters attityd mot arbete med olika målgrupper

Barn och unga har för socionomstudenter traditionellt sett varit en attraktiv målgrupp när det kommer till framtida yrkespreferenser (Aviram & Katan, 1991; Jack & Mosley, 1997; Redmond et al., 2008). Som socionom kan du bedriva många olika typer av arbete med barn och unga och i den forskning vi har funnit urskiljs sällan myndighetsutövande, utredande arbete från resterande arbetsområden. Redmond et al. (2008) har dock i en longitudinell studie bland annat fångat inställningen till just utredande arbete med barn. Under två år mättes irländska studenters attityd gentemot olika områden av praktiskt socialt arbete. Studenterna graderade arbete med barnutredning som att det kräver hög nivå av expertis. Samtidigt associerade studenterna detta yrke med högre nivåer av upplevd stress och lägre nivåer av arbetstillfredsställelse. Dessa attityder höll sig relativt stabila under två års tid. I studien framkommer att många av studenterna önskar att arbeta med barn som målgrupp men under mer specialiserade och behandlande former. Överlag fanns det utbredda negativa attityder mot att arbeta med barnutredning vilket författarna menar är alarmerande (Redmond, et al., 2008). Det ges ingen djupgående förklaring till dessa attityder men författarna framhäver hur arbetets stressnivå verkade vara en viktig faktor i studenternas attityd mot olika arbetsområden.

Attityder hos studenter kan säga något om deras intention till att arbeta med olika målgrupper. En studie som genomfördes i Israel (Werner, 2012) undersökte studen-

ters attityder mot att arbeta med personer med en dubbeldiagnos bestående av utvecklingsstörning samt psykisk sjukdom. Deltagarna bestod av studenter från varierande professioner, däribland socialt arbete. Theory of planned behavior, vilken vi nedan beskriver närmre, användes för att undersöka intentionerna att arbeta med denna målgrupp. Ett samband sågs mellan studenternas attityd i kombination med deras subjektiva norm och intentionen att arbeta med personer med dubbeldiagnos. De som var mer positivt inställda till denna målgrupp visade större intention att vilja arbeta med den (Werner, 2012). Utifrån denna forskning förväntar vi oss att de studenter som i föreliggande studie har en positiv inställning till barn- och ungdomsutredning i högre utsträckning kommer att kunna tänka sig att arbeta inom området.

4.4 Idealbilder och realistiska förväntningar

På socionomutbildningar runt om i landet studerar personer i olika åldrar för att nå sin socionomexamen. Som tidigare nämnt beskrivs arbete med barn- och ungdomsutredning numera som ett ingångs- och exityrke (Dellgran & Höjer, 2005; Kullberg, 2011; Lindquist, 2012; Tham, 2008) där det är vanligt att unga personer med bristfällig arbetserfarenhet anställs (Socialstyrelsen, 2010). Vi är, med bakgrund av den svåra situation som socialtjänstens barn- och ungdomsutredning befinner sig i, intresserade av att undersöka om ålder är en faktor som kan tänkas påverka studiens huvudfråga om viljan att arbeta med barn- och ungdomsutredning. Flertalet studier har undersökt hur personer i olika åldersgrupper uppfattar deras nuvarande och framtida liv med fokus på bland annat måluppfyllelse och psykiskt välmående.

I en studie angående framtida mål och farhågor deltog 371 personer i olika åldrar. Signifikanta ålderskillnader i relation till livsmål redovisas där unga vuxna i högre utsträckning angav mål relaterade till utbildning medan de i medelåldern oftare angav mål relaterade till sina barns framtida liv. Också gällande framtida farhågor syntes tydliga skillnader, unga vuxna var mest oroliga för aspekter rörande sig själva eller sina vänner, de i medelåldern snarare för sitt yrkesliv och de äldre för sin egen hälsa. De unga vuxnas mål som handlade om utbildning, arbete och familj sträckte sig längre fram i tiden än hos personer i medelåldern samt hos de äldre. Det totala antalet mål

var flest hos de unga vuxna och minskade med åldern (Nurmi, 1992). En senare studie (Lachman et al., 2008) hade 3 793 vuxna deltagare och berörde dessa personers syn på sitt liv i dåtid, nutid och framtid. I studien framkommer att personer i medelåldern har en mer realistisk syn på sin framtid och tar hänsyn till kontextuella faktorer i en mer omfattande grad än de unga vuxna. I kontrast till de yngre fokuserar medelålders och äldre personer mer på att bevara sitt nuvarande välmående än de yngre som snarare föreställer sig en positiv idealbild av framtiden. Även forskarna Okun, Dittburner och Huff (2006) uppger utifrån sin studie att diskrepansen mellan verkligheten och idealbilden av den är större hos de unga vuxna än hos medelålders och äldre. Inställningen hos personer i medelåldern låter på ett mer korrekt vis uppfattningar om framtiden och den faktiska verkligheten korrelera (Lachman et al., 2008).

Gällande mål direkt kopplade till yrkeslivet uppger Arbetsmiljöverket (2004) att de personer som tillhör en äldre åldersgrupp har en mer realistisk syn på vad arbetet har att erbjuda och har genom livet tillägnat sig mer effektiva strategier att hantera svårigheter kopplat till arbetet än de yngre. Moore, Miller och Fossum (1974) uppger i enighet med Arbetsmiljöverket att allt eftersom personer blir äldre har de en mer realistisk syn på sannolikheten att uppnå karriärsmål.

Av ovanstående forskning redovisas att unga vuxna generellt har en mer positiv framtidssyn där de mål som sätts upp sträcker sig långt fram och där framtiden är mer en idealbild än tydligt förankrad i nuet. Personerna i denna åldersgrupp har flest antal mål och är främst centrerade kring sig själva, sina vänner, studier och arbete. Personerna som tillhör medelåldern däremot har enligt forskning en mer realistisk syn på framtiden och yrkeslivet där mål är förankrade i det nuvarande livet och där fokus är kopplat till yrkesliv och familj. Utifrån denna forskning vill vi undersöka om det finns skillnader i ålder mellan de äldre respektive de yngre studenterna gällande den yrkesmässiga inställningen till att arbeta med barn- och ungdomsutredning.

4.5 Sammanfattning av forskningsläget

I genomgången av tidigare forskning har vi kunnat se att socialtjänstens barn- och ungdomsutredning befinner sig i en allt mer ansträngd situation vilken präglas av hög personalomsättning samt rekryteringssvårigheter. Det har även visat sig att många av de socialsekreterare som anställs inom området har bristande erfarenhet av arbetet. Den svåra personalsituationen gör att kvaliteten i arbetet blir lidande och det är inte ovanligt att unga nyexaminerade socionomer arbetar med den tyngsta myndighetsutövningen. Denna utveckling beskrivs som problematisk eftersom yrket som barn- och ungdomsutredare är svårt och kräver en lång inskolning.

Forskning om medias påverkan har också tagits upp och pekat på att barn- och ungdomsutredare är ett yrke som ofta utsätts för omfattande kritik och som är särskilt exponerat i medier. Begreppet "medialisering" beskriver mediernas allt större delaktighet i identitetsskapandet samt i det vardagliga livet. Medias inflytande på socialsekreterare och på allmänheten är av betydande vikt och porträtteringen av olika yrken ligger delvis till grund för skapandet och spridningen av uppfattningar om yrkesstatus.

Vidare har forskning om studenters attityd gentemot arbete med olika målgrupper presenterats. Målgruppen barn- och unga har bland studenter traditionellt sett varit attraktiv gällande yrkespreferenser. I en Irländsk studie (Redmond et al., 2008) visade studenter utbredda negativa attityder gentemot att arbeta med barnutredning, vilket tolkades som alarmerande resultat. I en annan studie bland studenter i Israel (Werner, 2012) angående inställningen till att arbeta med personer med dubbeldiagnoser visade det sig att de som var mer positivt inställda till målgruppen visade större intention att vilja arbeta med den.

Slutligen lyfts forskning om ålder där unga vuxna visar sig ha en mer positiv framtidsbild bestående av långtgående mål än de i medelåldern. De i medelåldern å sin sida visar sig ha en mer realistisk och förankrad bild av framtiden och sannolikheten att uppnå karriärsmål.

5. Teori

Som teoretiska utgångspunkter för vår studie använder vi oss av theory of planned behavior samt statusteori. Teorierna fungerar både som en intresseinriktning utifrån vilken vi samlar in data samt som analytiskt verktyg för att tolka våra statistiska resultat och besvara våra frågeställningar (Bryman, 2011). Nedan presenteras de teoretiska utgångspunkterna var för sig tillsammans med en kortfattad beskrivning av hur vi ämnar använda dessa i vår undersökning.

5.1 Theory of planned behavior

Teorin utvecklades av Icek Ajzen (1991) och syftar till att förklara varför individer bestämmer sig för att handla eller bete sig på ett visst sätt (Werner, 2012). En grundtanke i teorin är att kunna förutspå människors beteende genom att fokusera på de processer genom vilka människor formar sina intentioner. Enligt teorin är individens intention att utföra ett visst beteende avgörande. Ju starkare intention, desto högre sannolikhet är det att individen kommer att förverkliga beteendet, och vice versa. Intentionen gentemot ett beteende formas i sin tur av följande tre faktorer; *attityden* gentemot beteendet, *upplevelse av kontroll* samt en *subjektiv norm* (Ajzen, 1991).

Attityd syftar till om individen har en positiv eller negativ attityd gentemot beteendet eller handlingen. En attityd kan definieras som en känslomässig bedömning gentemot ett objekt eller ett fenomen. Vi formar uppfattningar om objekt genom att associera det med olika attribut, det vill säga med andra objekt, karaktärsdrag eller händelser (Ajzen, 1991; 2005).

Upplevelse av kontroll refererar till hur pass lätt eller svårt individen upplever att den skulle ha att utföra beteendet. Det refererar alltså inte till de faktiska förmågor som en person besitter, utan handlar om vilken övertygelse personen har att den klarar av en viss handling. Denna övertygelse bygger i sin tur på tidigare erfarenheter och kunskap om hur individen har handlat i liknande situationer (Ajzen, 2005).

Den *subjektiva normen* är en social faktor som berör påverkan av viktiga personer eller grupper i individens omgivning. Om individen tror att referenspersoner som

denne ser upp till anser att ett beteende eller en handling bör utföras skapas en social press hos individen att utföra just detta beteende. Samma sak gäller om individen upplever att det hos referenspersoner finns en negativ bild av ett beteende. Det skapas då en upplevd social press att undvika beteendet (Ajzen, 1991).

Då syftet med vår studie är att undersöka studenters inställning mot att arbeta med barn- och ungdomsutredning utgör teorin ett välgrundat underlag. Såväl denna teori som många andra socialpsykologiska teorier lyfter attitydens stora betydelse för personers intentioner att utföra en handling. Handlingen i det här fallet kan innebära att söka sig till ett arbete med barn- och ungdomsutredning.

För att enligt denna teori kunna uttala oss mer tillförlitligt om hur personers attityder och intentioner påverkar deras beteende behöver vi mäta alla tre komponenter, vilket inte görs i föreliggande studie. Istället använder vi teorin för att belysa attityder hos studenterna och för att förstå hur och varför dessa är betydelsefulla att undersöka. Även studenternas syn på status och deras uppfattning av omgivningens inflytande kan belysas med begreppet subjektiv norm.

Som en generell regel gäller att ju mer positiv attityd individen har mot ett beteende kombinerat med en positiv subjektiv norm samt större grad av upplevd kontroll, desto starkare borde intentionen att utföra ett visst beteende bli (Ajzen, 1991). I en studie från 2011 (Grayzman & Werner, 2011) undersöktes studenters attityd mot att arbeta med personer med utvecklingsstörning. I studien påträffades att den starkaste faktorn som påverkar intentionen är vilken attityd studenterna har gentemot att arbeta med denna grupp. Studenter som såg det som utmanande och meningsfullt rapporterade i enlighet med Ajzens teori högre intentioner att arbeta med dessa individer. Vidare argumenterar författarna för vikten av att förändra studenters attityder gentemot personer med utvecklingsstörning för att öka önskvärheten att arbeta med denna grupp (Grayzman & Werner, 2011). Dessa resonemang går att applicera på denna studie vilken ämnar undersöka attityden gentemot arbete med barn- och ungdomsutredning med tanke på rådande omständigheter. Om det är så att det finns en negativ bild av barn- och ungdomsutredning bland de studenter som snart ska ut i arbetslivet kan

detta ge en fingervisning om hur stark eller svag intentionen att vilja jobba inom detta område är.

5.2 Statusteori

Rothman (2005) använder begreppet *social status* för att belysa kollektiva och subjektiva värderingar av medmänniskor och grupper. Såväl enskilda individer som familjer, yrken och övriga sociala grupper i samhället rankas och jämförs med varandra. Människan är mottaglig för andras åsikter och eftersträvar omgivningens godkännande och positiva bekräftelse. Både beteende och självuppfattning påverkas av medvetenheten om den sociala statusens existens. Människor försöker uppnå en höjd social status på subtila och icke-subtila vis, exempelvis genom kläder eller genom att skaffa sig en prestigefylld utbildning (Rothman, 2005).

Yrken fungerar som starka statussymboler och i samhället råder en tydlig statushierarki mellan olika yrken (Rothman, 2005). Förutom vissa individuella variationer finns det nationellt och internationellt konsensus kring på vilken plats i statushierarkin de flesta yrken hamnar. Personer som är anställda inom ett visst yrke ses som medlemmar av detta och är känsliga för vilken status som omgivningen uppfattar att yrket har. För att förbättra och skydda yrkets samt den specifika organisationens status är medlemmarna därför benägna att förändra sig själva (Rothman, 2005).

Rothmans antaganden om att människan är mottaglig för omgivningens påverkan och känslig för vilken status omgivningen anser att det specifika yrket har är i denna studie intressant. Detta då vi delvis vill undersöka vilka utomstående faktorer studenterna uppskattar ligger till grund för deras uppfattning om arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning. Huruvida studenterna anser att barn- och ungdomsutredare är ett statusyrke eller ej är enligt Rothmans resonemang alltså till mångt och mycket grundat i omgivningens bild av yrket. Den senaste tiden har debatten kring bristerna inom socialtjänsten varit het och kan knappt ha undgått någon av de studenter som snart ska ut på arbetsmarknaden. När ett yrke blir så hårt ansatt som barn- och ungdomsutredare blivit är frågan om det inte händer någonting med yrkets status och

således också viljan att arbeta inom området. Studenternas åsikter kring yrkesstatus kan djupare analyseras med hjälp av Rothmans teoretiska ansats, där yrkesstatus som fenomen förklaras.

5.2.1 Förvärvad och tillskriven status

Enligt Rothman (2005) beror värderingen av yrken på två processer; *tillskriven status* samt *förvärvad status*.

Tillskriven status handlar om vad som genom socialisation internaliseras redan i barndomen. Barn lär sig tidigt att olika yrkesgrupper behandlas på skilda vis av omgivningen och går sedan genom livet med insikten internaliserad. Senare förs lärdomen över till nästa generation vilket innebär att statushierarkin reproduceras (Rothman, 2005). Giddens (2006) kallar motsvarande period för *primär socialisation* och menar att barnet under denna tid befinner sig i en intensiv period av lärande av beteendemönster och att denna period lägger grunden för framtida utveckling.

Förvärvad status handlar snarare om de faktiska förhållanden som utifrån mätbara faktorer direkt påverkar yrkets status. Utbildning är en sådan faktor och en klar statushöjare medan yrken som inte kräver någon form av utbildning klassas lägre utifrån status. Även inkomst och arbetsförhållanden är viktiga faktorer som påverkar yrkets plats i statushierarkin. Yrkets art är avgörande i fråga om status, yrken som är kreativa med mycket handlingsfrihet rankas högre än de som är hårt kontrollerade av överordnade och där handlingsutrymmet är hårt begränsat (ibid.).

I korthet skiljs de båda processerna åt genom att *tillskriven status* avser de subjektiva delarna i hur vi uppfattar yrken medan *förvärvad status* avser de objektiva och mätbara delarna (Rothman, 2005; Svensson & Ulfsson, 2009).

När det rör sig om tillskriven status uppger Rothman (2005) att media är en stark aktör i att skapa uppfattningar kring vad ett yrke har för status. Även Giddens (2006) menar att media, tillsammans med personer i individens sociala liv, har en stor påverkan på såväl värderingar som uppfattningar och normer.

Värderingen av yrken beror alltså enligt Rothmans resonemang sammanfattningsvis på vad som internaliserats genom barndomen samt de faktiska förhållanden såsom utbildning eller lön som har direkt påverkan på platsen i statushierarkin. Även media beskrivs ha en avgörande roll i att skapa uppfattningar om yrkesstatus. I föreliggande studie är det svårt för oss, likväl som för någon annan, att göra uttalanden om hur stor del av studenternas uppfattning om yrket barn- och ungdomsutredare som hamnar under kategorin tillskriven status. Detta då det är omöjligt att bevisa vilket av de hundratals ögonblick som i barndomen skapar en uppfattning om någonting. Samtidigt tjänar avsnittet om tillskriven status en roll i att beskriva hur en bild av ett yrkes status uppkommer och förs vidare till nästa generation. Förvärvad status däremot med dess mätbara faktorer är lättare att applicera på studenternas uppfattning. Som tidigare nämnt riktas kraftfull kritik gällande socialtjänstens organisatoriska omständigheter såsom bristfällig introduktion och hög arbetsbelastning. Organisatoriska omständigheter räknas enligt Rothman som direkt mätbara och påverkar således ett yrkes status. I föreliggande studie får medias inflytande en central roll i skapandet av uppfattningar om ett yrke liksom uppfattningar om ett yrkes status. Denna teori tjänar syftet att klargöra hur ett yrkes status skapas och upprätthålls samt vad för direkta faktorer som ligger till grund. Teorin utgör en grund för att undersöka studenternas uppfattning om omgivningens samt medias påverkan på inställningen till yrket barn- och ungdomsutredare. Teorin kommer även brukas i analysen av vilka organisatoriska omständigheter som ligger till grund för viljan att söka arbete inom yrket.

6. Hypoteser

Utifrån de teoretiska utgångspunkterna tillsammans med samlad tidigare forskning har fyra hypoteser, vilka vi ämnar pröva med hjälp av vår insamlade data, formulerats. Nedan beskrivs och motiveras dessa.

Studien intresserar sig bland annat för hur studenterna uppfattar barn- och ungdomsutredare i fråga om status. Yrket som barn- och ungdomsutredare framställs på många håll numera som ett ingångs- och genomgångsycke (Dellgran & Höjer, 2005; Kullberg, 2011; Lindquist, 2012; Tham, 2008). Rothman (2005) utgår från att människan

är mottaglig för omgivningens påverkan och känslig för vilken status omgivningen anser att det specifika yrket har. Utifrån detta gör vi ett antagande att de studenter som anser att status är en viktig faktor när de söker arbete i lägre utsträckning vill arbeta med barn- och ungdomsutredning.

Personer är mottagliga för omgivningens påverkan och omgivningens bild av ett yrke påverkar stoltheten att tillhöra organisationen (Arnett, Lavarie & McLane, 2002; Rothman, 2005). Med detta i åtanke tillsammans med tidigare mediaforskning samt forskning kring socialsekreterares uppfattning om medias inflytande (Brunnberg, 2001, Rothman, 2005), görs ett andra antagande. Antagandet består i att studenterna upplever att omgivningen i hög grad påverkar deras bild av arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning.

I linje med theory of planned behavior, vilken gör gällande att attityden mot ett beteende också påverkar individens intention, förväntas att de studenter som anser att arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning är ansträngd är mindre benägna att vilja arbeta inom området.

Utifrån forskning om åldersrelaterade skillnader gällande inställningen till framtiden har unga vuxna flest antal framtidsrelaterade mål i jämförelse med personer i medelåldern (Nurmi, 1992). Tillsammans med denna forskning samt antagandet att medelålders personer har en mer realistisk syn på sannolikheten att uppnå karriärsmål (Arbetsmiljöverket, 2004; Moore et al., 1974) förväntas att de äldre studenterna i högre utsträckning än de yngre kan tänka sig att arbeta inom barn- och ungdomsutredning. Detta då dessa förväntas ha en mer realistisk och verklighetsförankrad bild av framtiden där det inte finns tillgång till obegränsade arbetsmöjligheter.

7. Metod

7.1 Val av metod

Då vi från början var intresserade av att i viss mån kartlägga studenters inställning till att jobba med barn- och ungdomsutredning ville vi utgå från ett relativt stort empiriskt material. Kvantitativ metod är användbar för att finna en struktur i data, både för att själv kunna överblicka en stor mängd information samt för att på ett effektivt sätt kunna förmedla denna information till andra (Eggeby & Söderberg, 1999). Utifrån våra frågeställningar och önskan om att kunna se mönster bland studenternas inställning ansåg vi det mest lämpligt att använda oss av kvantitativ metod med enkät och numerisk data. Initialt hade vi en önskan om att kunna uttala oss om generella tendenser i en större population vilket också bidrog till vårt val av metod.

Med en kortfattad förklaring går det att beskriva kvalitativ data har få observationsenheter men omfattande information om varje enhet medan kvantitativ data har många observationsenheter men begränsad information om varje enhet (Edling & Hedström, 2003). Våra frågeställningar utgår ifrån olika aspekter av studenters inställning och uppfattning gentemot barn- och ungdomsutredning. Med en kvalitativ metod hade vi kunnat gå mer på djupet av frågan om studenternas inställning men endast kunnat utgå från ett fåtal individer och därmed inte kunnat uttala oss om mönster på samma sätt som med hjälp av statistisk analys.

För att samla in kvantitativa empiriska data är surveystudier ett vanligt tillvägagångssätt. Till en samhällsvetenskaplig surveyundersökning samlas informationen i huvudsak in genom enkäter eller strukturerade intervjuer (Bryman, 2011). Vi valde att använda oss av gruppenkäter vilket innebär att personligen distribuera enkäter till respondenter när de är samlade i grupper (Trost, 2012). De olika universiteten kontaktades för att få godkännande till att dela ut våra enkäter till studenterna i samband med föreläsningar.

7.1.2 Vetenskapsteoretiska utgångspunkter

Kvantitativa studier förknippas ofta med en deduktiv ansats vilket även vår studie utgår från. Ett deduktivt angreppssätt innebär kortfattat att ett antal hypoteser frambringas utifrån teoretiska överväganden och kunskaper inom ämnet (Bryman, 2011).

Forskningens funktion blir då att tillföra empiriskt material för att bekräfta eller förkasta hypoteserna (May, 2011). Det är dock en stor del av den kvantitativa forskningen som inte innehåller tydliga hypoteser utan teorin kan även fungera som en intresseinriktning (Bryman, 2011). De hypoteser som vi testat och diskuterat i vår studie har främst utformats utifrån tidigare forskning men också mot bakgrund av de valda teorierna.

7.2 Urval

Vi valde tidigt i processen att avgränsa oss till att endast undersöka studenter som går sjunde terminen på socionomprogrammet. Denna grupp står nära arbetsmarknaden, de flesta av dem har inom kort en socionomexamen och de går sannolikt med funderingar kring sitt kommande yrkesliv. Med anledning av detta är denna grupp särskilt intressant jämfört med andra terminer. Då intresset riktas till en specifik grupp studenter lämpar det sig med ett målstyrt urval. Ett målstyrt urval innebär att forskaren väljer ut deltagare på ett strategiskt sätt så att de samplade personerna är relevanta för de forskningsfrågor som formulerats (Bryman, 2011). I Sverige finns socionomutbildningar på 15 olika orter. Vi valde att rikta oss mot följande tre orter; Göteborg, Lund och Helsingborg. Studenterna i Lund och Helsingborg tillhör samtliga Lunds Universitet och utgår från samma kursplan och undervisning. Detta urval kan i viss mån betraktas som ett bekvämlighetsurval vilket innebär att urvalet består av personer som för tillfället finns nära till hands (Bryman, 2011). I detta fall valdes orterna ut på grund av den geografiska tillgängligheten. Då vi valde att dela ut enkäterna på plats bedömde vi att det både logistiskt och ekonomiskt inte fanns utrymme att besöka fler skolor runt om i Sverige. Malmö Högskola var från början ett alternativ utöver de valda orterna men det visade sig att studenterna på termin sju inte skulle ha någon gemensam undervisning förrän i anslutning till inlämningsdatum för denna uppsats.

Anledningen till att vi valde att göra gruppenkäter och inte exempelvis webbenkäter var framförallt att vi ville minska risken för bortfall. Surveyundersökningar med webbenkäter medför som regel ett högt bortfall (Trost, 2012). Genom att närvara vid

datainsamlingen fanns möjlighet att muntligt informera om vår undersökning och enkät.

7.3 Bortfallsanalys

Urvalet bestod av samtliga socionomstudenter på termin sju i Göteborg, Lund och Helsingborg. Genom att kontakta utbildningsansvariga på respektive lärosäten fick vi fram antalet registrerade studenter på termin sju. I nuläget är 142 socionomstudenter registrerade i Göteborg, 79 studenter i Lund och 56 studenter i Helsingborg. Totalt består vår urvalsram alltså av 277 stycken registrerade studenter på de olika lärosätena (N=277).

Sammanlagt svarade 116 personer på enkäten (n=116). Detta motsvarar en svarsfrekvens på 42 procent och ger oss ett externt bortfall på 58 procent. Bortfallet kan till stor del förklaras med att de föreläsningar vi besökte inte var obligatoriska och därmed hade en viss frånvaro av studenter. Av de som var närvarande och som tillfrågades var det däremot bara någon enstaka person som valde att inte delta i undersökningen oss veterligen. Då vi inte har exakta siffror på hur många som befann sig i föreläsningssalarna är det möjligt att detta bortfall var något större än så, men inte så stort att det är av betydelse för undersökningen.

Däremot var det alltså ett stort antal av studenterna i vår rampopulation som inte ens fick möjlighet att ta ställning till att svara på enkäten vilket är viktigt att diskutera. Möjligheten finns att de studenter som närvarade vid föreläsningarna gjorde detta på grund av specifika intressen och att resultatet därmed inte blir representativt för hela rampopulationen. Ett tänkbart läge är att de studenter som besöker icke-obligatoriska föreläsningar likna varandra i olika avseenden, till exempel i fråga om studiemotivation eller ambitionsnivå. En liten risk finns att en representativ variation bland socionomstudenter inte träder fram tillräckligt i vår undersökning då det skulle kunna finnas viss skillnad mellan deltagande i studien och den grupp vi inte nådde.

Med en webbenkät hade samtliga studenter fått chansen att delta i undersökningen. Samtidigt hade liknande problem med respondenterna kunnat kvarstå, till exempel att de som svarar är de som har ett större intresse av barn- och ungdomsutredning. Att det är en viss typ av grupp som väljer att svara i surveystudier är en risk som föreligger oavsett hur datainsamlingen går till. Som nämnt är även bortfallet vid webbenkäter ofta mycket stort. När en webbenkät väl är utskickad har forskaren liten kontroll över när och om respondenterna svarar (May, 2011). Sammantaget bedömde vi att det för vår studie var fördelaktigt att dela ut enkäterna på plats.

Det interna bortfallet i vår studie var mycket begränsat. Ett internt bortfall innebär att några av frågorna inte går att bearbeta på grund av felaktigheter i frågan. Denna typ av bortfall kan också uppstå av att en stor del av respondenterna undviker att svara på vissa frågor (Bryman, 2011). Genomförandet av en pilotstudie gjorde att några av frågorna kunde förtydligas innan respondenterna fick ta del av enkäterna.

Ett visst internt bortfall uppstod emellertid på en av frågorna. I frågan ombads respondenterna skatta hur önskvärda olika yrken ansågs vara att arbeta med från 1 till 5. En del av respondenterna tolkade frågan på skilda sätt vilket gjorde att vi slutligen bestämde oss för att inte räkna med denna fråga i resultat och analysdelen. Då detta var den enda fråga med ett mer betydande internt bortfall bedömer vi inte att studiens tillförlitlighet som helhet påverkas.

7.4 Enkätens konstruktion

Enkäten bestod av ett antal slutna frågor. Slutna frågor går lättare att koda om till numerisk data och analysera jämfört med öppna frågor. Förvisso ger öppna frågor mer frihet till respondenten att utveckla sina svar. Sådana berättelser kan vara intressanta för studien som helhet men kan vara tidsödande både för respondenter och för forskare. För varje öppen fråga måste alla svar läsas igenom och kodas om utifrån gemensamma teman. Förutom den tidsödande aspekten kan denna omkodning också ge upphov till skevheter och skapa ett mätfel vilket i sin tur påverkar validiteten i studien (Bryman, 2011).

Enkätens frågor ska vara utformade så att målpopulationen inte bara förstår utan också besitter kunskapen att besvara dem (May, 2011). Vi upplevde att utformandet av enkäten underlättades av att målpopulationen bestod av just studenter med socionomutbildning. Vi avstod från att definiera olika begrepp som barn- och ungdomsutredning och myndighetsutövning då det är rimligt att anta att socionomstudenter på termin sju har kunskap om vad olika yrkesbegrepp inom socialt arbete innebär.

För att försäkra oss om tydligheten i enkäten genomfördes en pilotstudie på tio stycken socionomstudenter från andra terminer. En enkätstudie bör alltid föregås av en pilotstudie då det ger en chans att rätta till ofrivilliga misstag och minskar risken för ett internt bortfall (Bryman, 2011). Vårt genomförande av pilotstudien gav oss en möjlighet att åtgärda några av de frågor som framstod som oklara. Främst var det den språkliga formuleringen av frågorna som rättades till.

7.4.1 Validitet och reliabilitet

En studies reliabilitet handlar om frågor som rör måttens och mätningarnas pålitlighet. Ett mått bör inte påverkas av vare sig den tidpunkt då det används eller av den person som utför mätningen (Bryman, 2011). Då vi var två personer som konstruerade enkäten granskades frågorna noga och utformades så objektivt som möjligt. Genom vår pilotstudie kunde vi även rätta till oklarheter vilket möjligtvis bidrog till att stärka studiens validitet. Validiteten avser mätningens begreppsmässiga relevans, det vill säga hur pass väl våra frågor faktiskt mäter det vi avser mäta. Ett viktigt steg i detta är operationalisering av begrepp (Djurfeldt et al., 2010). Operationalisering innebär att formulera om hypoteserna till frågor som respondenterna kan förstå och besvara (May, 2011). Respondenternas inställning till olika aspekter av barn- och ungdomsutredning fångades främst genom att de fick ta ställning till olika påståenden. På en femgradig skala ombads de gradera i hur stor utsträckning de instämde i påståendet. För att fånga uppfattningar om status fick respondenterna dels ta ställning till olika påståenden och dels gradera olika yrken utifrån hög och låg status. Validiteten rör ofta orsaksamband och om dessa är hållbara (Bryman, 2011). I föreliggande

studie diskuteras möjliga orsakssamband men vi drar inga faktiska slutsatser om hur variablerna hänger ihop då detta inte ligger i studiens syfte.

En studies externa validitet berör hur resultaten kan generaliseras (Bryman, 2011). Inom kvantitativ forskning finns en ambition att kunna generalisera resultat till andra grupper än de som varit aktuella i den specifika undersökningen. Samtidigt går det i strikt bemärkelse inte att dra några slutsatser utöver den population som ingår i undersökningen. Föreliggande studie riktar sig endast till de som går termin sju på socionomprogrammet och resultaten kan alltså inte appliceras på studenter på övriga terminer. Av hänsyn till det småskaliga empiriska materialet samt bortfallet på 58 procent går det heller inte att generalisera resultaten till övriga socionomstudenter på termin sju i Sverige. Detta gör emellertid inte resultaten mindre intressanta att diskutera. Debatten kring den svåra situationen inom socialtjänsten är regional och resultatet från vår studie kan därför tänkas ge en indikation på inställningen hos socionomstudenter som studerar sin sista termin vid andra lärosäten.

7.5 Bearbetning av data & analysmetod

7.5.1 Univariat och bivariat analys

Två typer av syften med statistiska analyser går att urskilja i kvantitativ metod, dels att beskriva och dels förklara (Djurfeldt et al., 2010). Vår studie är av det mer deskriptiva slaget. En univariat analys innebär att vi studerar en variabel i taget för att uttala oss om variationen och andra egenskaper hos variabeln (Djurfeldt et al., 2010). För medelåldern på respondenterna anges standardavvikelsen som spridningsmått. Standardavvikelsen innebär de enskilda observationernas genomsnittliga avvikelse från medelvärdet (Djurfeldt et al. 2010).

Begränsningarna med att hålla sig till deskriptiv statistik är många och därför viktiga att diskutera. För att kunna kartlägga samband och förklara orsaker räcker inte bara ett beskrivande utan vi skulle behöva gå ett steg längre med den statistiska analysen. Emellertid kan den beskrivande statistiken vara en viktig inkörsport till hypoteser och

frågeställningar som vi sedan kan behandla med mer avancerade analytiska metoder (Djurfeldt et al., 2010). Vi är som huvudfråga intresserade av om studenterna kan tänka sig att inom tre år arbeta med barn- och ungdomsutredning. Genom att lägga till variabeln ålder rör vi oss mot en bivariat analys. En bivariat analys studerar sambandet mellan två variabler. Med en korstabulering får vi en lättöverskådlig bild av hur frekvensfördelningen av två olika variabler ser ut och vi kan också studera relationen mellan variablerna (Djurfeldt et al., 2010). Korstabulering har, förutom vid hypotesen angående åldersskillnader, även använts för att testa hypotes 1 och 3.

7.5.2 Chi² och Cramer's V

Korstabulering används för att lättare hitta sambandsmönster (Bryman, 2011.). Vi har sedan genomfört ett Chi²-test för att testa den statistiska signifikansen. Med signifikans menas här i vilken grad vi kan generalisera vårt stickprov till populationen. Chi²-testet bygger på att vi jämför de observerade frekvenserna med de förväntade frekvenserna i korstabellen. Skillnaderna i dessa frekvenser måste överskrida ett visst kritiskt värde för att vi ska kunna utesluta att skillnaderna beror på slumpen. Om det är mycket osannolikt att vi skulle se ett samband i vårt urval bara på grund av slumpen kan vi på goda grunder generalisera sambandet till populationen som helhet (Djurfeldt et al., 2010). Det kritiska värdet kan variera men ofta används en gräns på fem procent. Denna signifikansnivå betecknas med $p < 0,05$ (Bryman, 2011). I samhällsvetenskapliga studier är det dock relativt vanligt att ha en något mer generös gräns då observationsantalet ofta är lägre. I föreliggande studie använde vi oss av gränsvärdet 0,1. Ett p-värde på 0,1 kan något förenklat förklaras som att det föreligger 10 procents risk att det resultat vi får fram beror på slumpen.

Tillsammans med Chi²-testet har vi tillämpat Cramer's V, vilket är ett mått på hur starkt ett samband mellan två variabler är. Variationsområdet är mellan 0 och 1 där 0 indikerar att det inte finns något samband och 1 indikerar ett perfekt samband mellan variablerna (Djurfeldt et al., 2010). Exakta indelningar för vad som betraktas som svaga respektive starka samband kan inte göras då det är beroende av den specifika studien. Dock har bland annat Toronto University riktlinjer för samband utifrån Cra-

mer's V där 0,10- 0,20 indikerar ett svagt samband, 0,20- 0,25 ett måttligt samband, 0,25- 0,30 ett medelstarkt samband och där värden över 0,30 vittnar om ett starkt samband (Toronto University). Om det inte går att påvisa statistiska samband betyder det emellertid inte att ett sådant samband helt kan utelutas.

7.5.3 Diskussion av analysmetod

Det är viktigt att klargöra att vår typ av bivariata analys endast åskådliggör övergripande mönster och samband i datamaterialet. Vi kan inte uttala oss om orsaker eller förklaringar till sambanden. En observerad variation hos en variabel rör sig ofta om komplexa orsakförhållanden där flera variabler samtidigt påverkar utfallet (Djurfeldt et al., 2010). För att utveckla ett sådant orsakssamband skulle en multivariat analys vara nödvändig. Vårt val av den mer deskriptiva ansatsen för denna studie kan dels motiveras utifrån att studien tillför primärdata till ett brännande och angeläget område. Oss veterligen finns ingen aktuell svensk forskning som tar upp svenska socio-nomstudenters perspektiv på detta i dagsläget omsusade arbetsområde. Deskriptiv statistik går att förstå som ett första men likväl viktigt steg när vi söker förklaringar till sociala händelser, nämligen att beskriva det vi observerar (Djurfeldt et al., 2010). Tidsramarna för uppgiften är en annan snöplig aspekt som väger tungt när det kommer till val av analysmetod.

7.6 Etiska överväganden

I vetenskapsrådets forskningsetiska principer urskiljs fyra allmänna etiska huvudkrav på forskning; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Vetenskapsrådet).

Informationskravet innebär att berörda personer ska informeras om den aktuella undersökningens syfte. Samtyckesprincipen handlar om att tilltänkta respondenter frivilligt ska kunna ge sitt godkännande eller nekande till att delta i undersökningen (Bryman, 2011). Denna princip innebär även att berörda personer ska få fullständig information om undersökningens syfte och upplägg. I vissa fall kan det vara besvärligt

att till punkt och pricka följa samtyckesprincipen och låta respondenterna få fullständig information om undersökningen eftersom detaljerna kan påverka respondenternas svar (Bryman, 2011). Vi informerade om att studiens syfte var att undersöka faktorer som påverkar val av yrkesinriktning, men nämnde inte att det specifikt rörde sig om barn- och ungdomsutredning. Enkäten var utformad så att frågorna i början var av mer allmän art för att sedan smalnas ner till att handla om barn- och ungdomsutredning. Detta var ett medvetet val för att minska risken att studenternas förförståelse skulle avspeglas i deras svar. Bryman (2011) beskriver att merparten av samhällsvetenskapliga studier förmodligen gör mindre överträdelser på samtyckesprincipen då det är vanligt att inte beskriva alla detaljer om undersökningen. Det är likväl viktigt att lyfta och diskutera konsekvenserna av sådana överträdelser i förhållande till de etiska grundreglerna. Vi bedömde att det inte var till skada för respondenterna att vi angav ett mer övergripande syfte än det som studien mer specifikt riktar in sig på. Därtill bedömde vi att frågorna i enkäten var av en mer övergripande art och inte allt för känsliga eller personliga.

Informationskravet uppfylldes således genom att respondenterna fick information om ett övergripande syfte med studien. Respondenterna upplystes även om att deltagande var frivilligt samt om deras rätt att avbryta sin medverkan. Att respondenterna fyllde i och lämnade tillbaka enkäten kan räknas som att de gav sitt samtycke till att delta i studien (Trost, 2012).

Konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet handlar om hantering av respondenternas uppgifter med tyngdpunkt på att dessa ska vara i säkert förvar från obehöriga samt endast får användas för forskningsändamål (Vetenskapsrådet). I våra enkäter ombads respondenterna ange kön och ålder men inte andra personuppgifter. Det förelåg dock en liten risk att vi utifrån dessa uppgifter samt studieort hade kunnat göra en viss koppling mellan enkäter och enskilda personer. Sådana kopplingar var varken ur etisk synpunkt eller av intresse för studien angelägna att titta på. Frågorna i enkäten var av mer övergripande art och bedömdes inte vara allt för känsliga eller personliga att svara på. Det insamlade materialet hanterades med försiktighet och vi väntade

med att koda materialet tills samtliga enkäter var insamlade. Väl inkodat i datorprogrammet innebär det att informationen för utomstående är sluten.

7.7 Arbetsfördelning

Denna studie bygger på ett genomgående nära samarbete oss författare emellan. Utformandet av enkät samt insamlingen och hanteringen av data genomfördes i högsta grad tillsammans. Vid inhämtande av forskning och teori delades arbetet upp för att förloppet skulle flyta på så smidigt som möjligt. Även de skriftliga delarna delades i viss mån upp. Vi har löpande genom processens gång tagit del av och diskuterat varandras texter och tankar.

8. Resultat

I denna del presenteras undersökningens empiri. Här ges en sammanfattande beskrivning av valda delar av den data som vi tagit fram för undersökningen. Vi kommer inte att redogöra för samtliga frågor i enkäten utan fokusera på de som senare är av betydelse för vår analys. Fokus rör sig kring studenternas attityd till arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning. Uppfattningar om barn- och ungdomsutredning utifrån status samt omgivningens inflytande lyfts fram. Fullständiga frekvenstabeller lämnas på begäran.

8.1 Ålder, kön och bakgrund

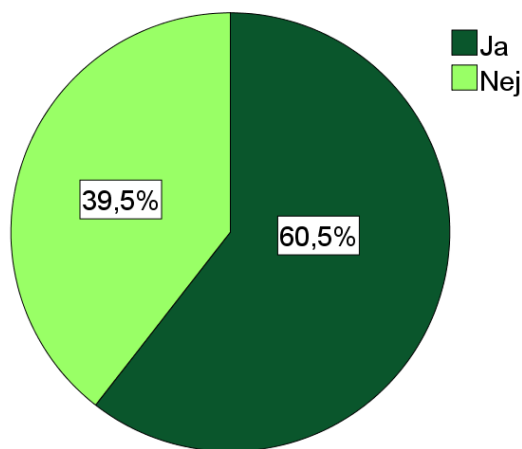
Sammanlagt svarade 116 personer på enkäten (n=116). Respondenterna är mellan 22 och 46 år och medelåldern är 27 år. Standardavvikelsen, det vill säga den genomsnittliga avvikelser från medelåldern, är 4,54 år. Av de svarande studerar 58 procent i Göteborg, 22 procent i Helsingborg och 20 procent i Lund. Andelen kvinnor är 86 procent och andelen män är 14 procent. Detta resultat kan tolkas som representativt för könsfördelningen på socionomutbildningen. Fördelningen över kvinnor respektive män som examinerades 2012/13 låg på just 86 respektive 14 procent (SCB 2014).

Drygt hälften av respondenterna anger att de har tidigare praktik- eller arbetserfarenhet av socialtjänsten. Av dessa har den största andelen fått sin erfarenhet inom ekonomiskt bistånd. Endast 8 procent har erfarenhet av området barn och unga. Utav samtliga respondenter anger ungefär en femtedel att de har eller har haft en anhörig som arbetar inom socialtjänsten.

8.2 Arbetsituationen inom barn- och ungdomsutredning

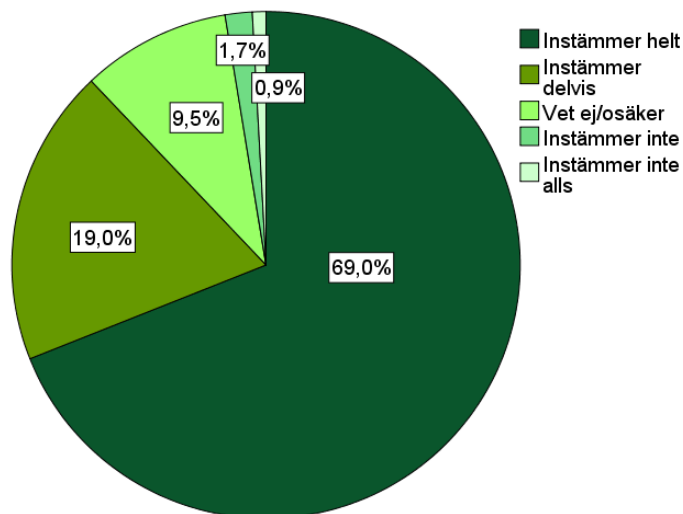
Huvudfrågan i denna studie är hur stor andel av respondenterna som kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning inom tre år. Drygt 60 procent svarar ja på denna fråga.

Figur 1. Kan du inom tre år tänka dig att arbeta med barn- och ungdomsutredning? (n= 114)

En annan frågeställning rör i vilken grad studenterna uppfattar att arbetsituationen inom barn- och ungdomsutredning är ansträngd.

Figur 2. ”Jag uppfattar att arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning är ansträngd” (n = 116).

Som vi kan utläsa av cirkeldiagrammet ovan är det en klar majoritet av respondenterna som anger att de instämmer i detta påstående.

En korstabulering utfördes för att jämföra påståendet ”Jag uppfattar att arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning är ansträngd” med frågan om att tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning inom tre år.

Tabell 1. Kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning/Uppfattar att arbetssituationen är ansträngd. (%) (n = 114)

”Jag uppfattar att arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning är ansträngd”

	Instämmer inte alls	Instämmer inte	Vet ej/osäker	Instämmer delvis	Instämmer helt
Kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdoms- utredning	1,4	2,9	7,2	21,7	66,7
Kan ej tänka sig att arbeta med	0	0	11,1	13,3	75,6

P= 0,438

Cramer's V= 0,182

Vi kan i korstabellen utläsa att det är en något större andel av de som inte kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning som instämmer helt i att det är en ansträngd situation jämfört med de som kan tänka sig. Cramer's V uppvisar här ett värde på 0,182 vilket visar på ett svagt samband enligt tidigare nämnda riktlinjer. P-värdet ligger på 0,438 vilket innebär att det inte är ett signifikant resultat. Utifrån få observationenheter kan det överlag vara svårt att finna signifikanta samband. I samhällsvetenskapliga studier utgör den teoretiska kunskapen en nog så viktig del som ger oss vägledning och hjälper oss att tolka resultaten (Djurfeldt et. al, 2010).

För att fånga en annan aspekt av inställningen till yrket som barn- och ungdomsutredare ombuds respondenterna ta ställning till följande påstående: ”Jag tilltalas av de arbetsuppgifter som ingår i yrket som barn- och ungdomsutredare”. Sammanlagt svarar något färre än hälften att de instämmer eller instämmer helt i påståendet Cirka 30 procent svarar att de inte eller inte alls instämmer.

I en annan fråga ombuds studenterna ta ställning till i vilken grad olika omständigheter skulle få dem att avstå från att söka ett arbete. De olika alternativen har vi baserat på de orsaker som i litteraturen anges till varför det är svårt att rekrytera eller behålla personal inom barn- och ungdomsutredning.

Tabell 2. I vilken grad skulle följande omständigheter få dig att avstå från att söka ett arbete? (%) (n=116)

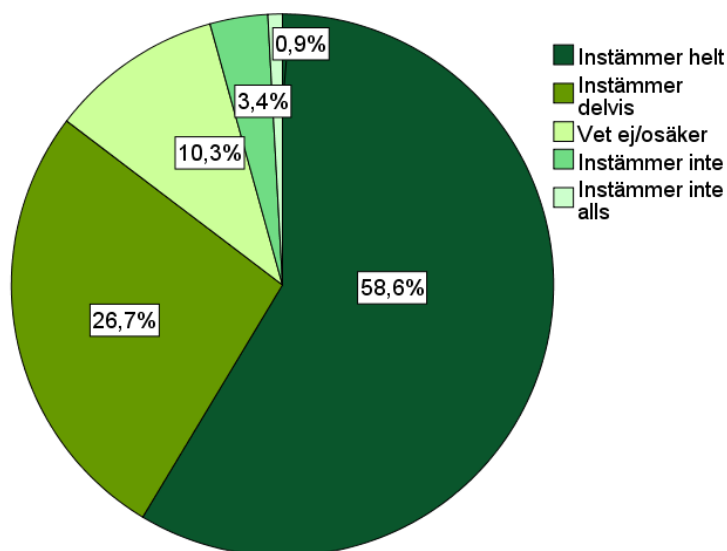
	I låg grad	mycket I grad	viss I ganska hög grad	I hög grad	I mycket hög grad
Bristfällig introduktion till arbetet	1,7	19,0	34,5	30,2	14,7
Arbetet innebär hög arbetsbelastning	0	18,1	35,3	31,0	15,5
Arbetet innebär känslomässig påfrestning	12,1	33,6	34,5	13,8	6,0
Hög stressnivå på arbetsplats	2,6	14,7	35,3	29,3	18,1

När vi slår ihop svaren från den övre skalan, det vill säga de som rör sig mellan i ganska hög grad och i mycket hög grad, ser vi att samtliga av dessa faktorer har betydelse. Att arbetet innebär en hög arbetsbelastning samt hög stressnivå verkar vara faktorer som i något högre grad än de andra alternativen skulle få respondenterna att avstå från att söka arbete. Även en bristfällig introduktion till arbetet får relativt höga siffror.

8.3 Status

En annan av våra frågeställningar handlar om hur studenterna uppfattar yrket som barn- och ungdomsutredare i fråga om status.

Figur 3. Barn och ungdomsutredare är ett yrke som borde värderas högre i samhället vad gäller status. n= 116.

I cirkeldiagrammet ovan ser vi att en klar majoritet av de svarande instämmer helt eller delvis i att barn- och ungdomsutredare är ett yrke som borde värderas högre i samhället vad gäller status. Samtidigt värderas barn- och ungdomsutredare som ett yrke med relativt hög status jämfört med hur andra yrken inom myndighetsutövning värderas (tabell 3).

Tabell 3. Ange för varje område hur du värderar det vad gäller yrkesstatus. (%) (n= 116)

	Låg status			Hög status	
Barn- och ungdomsutredning	1,7	11,2	30,2	42,2	14,7
Utredning missbruk	4,3	20,7	39,7	27,6	6,9
Ekonomiskt bistånd	25,9	33,6	31,0	6,0	2,6
Äldreomsorg	18,1	32,8	26,7	16,4	6,0
LSS	6,9	26,7	39,7	18,1	8,6

På en femgradig skala där fem innebär hög status har sammanlagt 60 procent angett en fyra eller en femma på barn- och ungdomsutredare. Ekonomiskt bistånd samt äldreomsorg verkar vara de yrkesområden som studenterna anser står lägst i status.

Det råder delade meningar hos de svarande när det kommer till betydelsen av status vid arbetssökande. Sammanlagt svarar drygt hälften av respondenterna att de inte instämmer i påståendet att status är en viktig faktor när de söker arbete. 35 procent svarar att de delvis instämmer.

En korstabulering utfördes för att jämföra påståendet att status är en viktig faktor med huvudfrågan.

Tabell 4. Kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning/status är en viktig faktor när jag söker arbete. (%) (n= 114)

”Status är en viktig faktor för mig när jag söker arbete”

	Instämmer inte alls	Instämmer inte	Vet ej/osäker	Instämmer delvis	Instämmer helt
Kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning	29,0	34,8	10,1	26,1	0
Kan ej tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning	17,8	28,9	17,8	33,3	2,2

P= 0,296

Cramer's V= 0,208

Av de som kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning instämmer 26 procent i att status är en viktig faktor. Motsvarande siffra hos de som inte kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning är 35 procent. Värdet på Cramer's V är 0,208 vilket indikerar ett måttligt samband. Dock är resultatet inte signifikant då p-värdet uppgår till 0,296.

8.4 Omgivningen

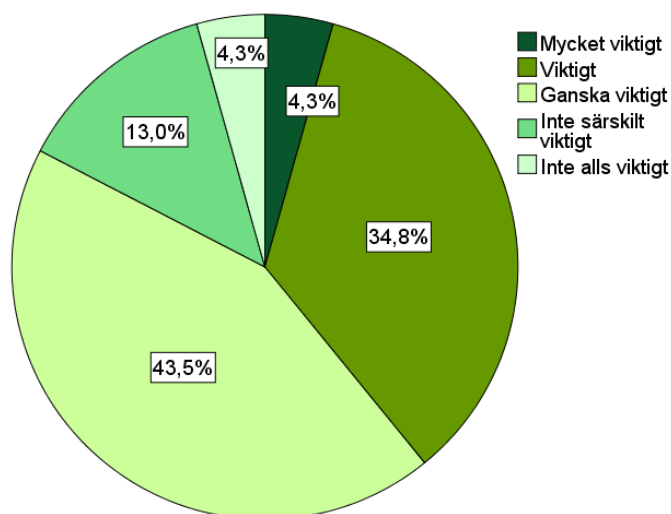
I enkäten ombeds studenterna ta ställning till i vilken grad olika faktorer bidrar till deras uppfattning av arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning

Tabell 5. I vilken utsträckning tror du att följande alternativ bidrar till din uppfattning av arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning? (%) (n= 114)

	Inte alls	I viss grad	I ganska hög grad	I hög grad	I högsta grad
Media	3,4	10,3	24,1	40,5	21,6
Socionomprogrammets undervisning	6,0	18,1	33,6	32,8	9,5
Vänners arbetserfarenhet	7,9	11,4	19,3	38,6	22,8
Egen arbetserfarenhet	21,6	8,6	24,1	21,6	24,1
Egna/andras erfarenheter som brukare	24,3	22,6	20,0	23,5	9,6

Media samt vänner och bekantas arbetserfarenhet visar sig i stor utsträckning vara bidragande faktorer till respondenternas uppfattning. Nästan två tredjedelar av de svarande uppger att media i hög eller i högsta grad påverkar deras uppfattning. 60 procent uppger att vänner och bekantas erfarenheter i hög eller i högsta grad påverkar deras uppfattning.

Figur 4. I ditt framtida arbete som socionom, hur viktigt tycker du det är att arbetsplatsen har ett gott rykte? (n= 116)

Organisationens rykte tycks även det vara en viktig faktor i respondenternas framtida arbete som socionomer vilket framgår i cirkeldiagrammet ovan. Sammanlagt svarar 78 procent att organisationens rykte är en ganska viktig eller viktig faktor.

8.5 Skillnader mellan åldersgrupper

Respondenternas ålder har delats in i tre grupper, där åldern 22 till 24 utgör den största gruppen med 39 procent. I åldersgruppen 25 till 27 år återfinns 34 procent och åldersgruppen 28 till 46 är den minsta med 27 procent. En av våra hypoteser rör om det finns någon skillnad mellan åldersgrupperna i fråga om att kunna tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning.

Tabell 6. Jämförelse åldersgrupper (%) (n = 115).

	22-24	25-27	28-46
	(n=45)	(n=39)	(n=31)
Kan tänka sig barn- och ungdomsutredning inom tre år	48,8	66,7	71,0
Kan ej tänka sig barn- och ungdomsutredning inom tre år	51,2	33,3	29,0

P = 0,106

Cramer's V= 0,199.

Av tabellen kan vi utläsa att det i den äldsta åldersgruppen är en högre andel som kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning. Det går att utläsa att 71 procent av respondenterna i den äldre åldersgruppen inom tre år kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning. Motsvarande siffra i den yngsta åldersgruppen är ungefär 49 procent. P-värdet ligger på 0,106 och är alltså inte signifikant, dock ligger värdet så pass nära signifikansvärdet 0,1 att ålder verkar vara en faktor som har betydelse för inställningen till att arbeta med barn- och ungdomsutredning. Cramer's V ligger på 0,199 vilket enligt förut nämnda riktlinjer indikerar ett svagt samband mellan variablerna ålder och inställning. Samtidigt gränsar värdet till 0,20 vilket enligt riktlinjerna indikerar ett måttligt samband. Sammanfattningsvis syns tendenser till att ålder har betydelse för inställningen till att arbeta med barn- och ungdomsutredning men resultatet är inte signifikant.

Tabell 7. Åldersgrupp/ Organisationens rykte (%) (n= 114).

	Inte alls viktigt	Inte särskilt viktigt	Ganska viktigt	Viktigt	Mycket viktigt
22-24	2,3	9,1	47,7	31,8	9,1
25-27	0	15,4	41,0	41,0	2,6
28-46	12,9	16,1	41,9	29,0	0

P=0,106

Cramer's V= 0,24

I korstabellen återges hur viktigt en organisations rykte är i respondenternas framtida yrke som socionomer där resultatet är baserat på ålder. Genom att addera alternativet "inte alls viktigt" med alternativet "inte särskilt viktigt" kan utläsas att den äldsta åldersgruppen verkar tycka att en organisations rykte är mindre viktigt än de yngre åldersgrupperna. I den äldsta åldersgruppen befinner sig 29 procent inom detta spann, i den näst äldsta åldersgruppen 15 procent och i den yngsta gruppen 11 procent. P-värdet ligger precis som i föregående tabell på 0,106 medan sambandet däremot ligger på 0,24 vilket enligt riktlinjerna indikerar ett måttligt samband mellan variablerna ålder och rykte. Att p-värdet ligger på 0,106 både i fråga om ålder relaterat till inställning samt ålder relaterat till rykte betyder att det är lika stor sannolikhet att resultatet beror på slump. Dock återfinns ett starkare samband mellan ålder och rykte än mellan ålder och inställning vilket i föreliggande studie innebär att ålder i högre utsträckning korrelerar med rykte än med inställning.

9. Diskussion

I följande avsnitt diskuteras resultaten i förhållande till tidigare forskning och teoretiska ansatser. Utgångspunkten för diskussionen är de fyra hypoteser som vi tidigare redogjort för.

9.1 Huvudfrågan

Den centrala frågan i studien rör hur stor andel av respondenterna som kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning inom tre år. I figur 1 framkommer att ungefär 61 procent av respondenterna kan tänka sig detta. Resterande 39 procent kan alltså inte tänka sig att inom denna tidsperiod arbeta med barn- och ungdomsutredning. Utifrån resonemang att barn- och ungdomsutredare är ett yrke som fått utstå mycket kritik i media samt att rapporteringen om den svåra situation som yrket befin-

ner sig i har varit tät, är det resultat som framkommer i figur 1 något förvånande. En mer utvecklad diskussion kring detta förs under avsnittet 9.3.

9.2 Uppfattningar om status

I den första hypotesen görs antagandet att de respondenter som anser att status är en viktig faktor när de söker arbete i lägre utsträckning vill arbeta med barn- och ungdomsutredning.

I föreliggande studie finns ett antal frågor som fokuserar på status. I tabell 4 ställs frågan om inställningen till att inom tre år arbeta med barn- och ungdomsutredning mot påståendet att status är en viktig faktor vid arbetssökande. Av de studenter som anser att status är en viktig faktor kan 26 procent tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning. Av samma grupp kan 35 procent inte tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning. P-värdet ligger på 0,296 och resultatet är alltså inte signifikant, Cramer's V ligger på 0,208 vilket enligt tidigare nämnda riktlinjer innebär ett måttligt samband mellan variablerna. Vi kan alltså se att en högre andel av de som tycker att status är en viktig faktor inte kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning. Viktigt är dock att komma ihåg att resultatet inte är statistiskt säkerställt och slumpens betydelse räknas därmed ha för stor inverkan för att resultatet ska kunna generaliseras till den stora populationen. Att resultatet inte är statistiskt säkerställt kan även bero på vårt begränsade observationstal då det är svårare att nå signifikans med ett litet urval.

I tabell 3 återges resultatet på den fråga där respondenterna ombeds skatta hur de värderar ett antal myndighetsutövande yrken. Barn- och ungdomsutredare värderas högt i relation till de andra områdena utifrån status. Barn- och unga har traditionellt sett för socionomstudenter varit en attraktiv målgrupp att arbeta med, just de myndighetsutövande bitarna har däremot inte stått lika högt i kurs (Jack & Mosley, 1997; Redmond et al., 2008). Det faktum att respondenterna skattat barn- och ungdomsutredare som högre i status än flera andra myndighetsutövande områden stämmer ej överens med Lindquists statusresonemang. Enligt Lindquist (2012) har rollen som barn- och

ungdomsutredare förändrats från att i början av 90-talet inom socialtjänsten förknippas med hög status till att bli ett ingångsyрке för nyexaminerade socionomer. I linje med detta resonemang borde alltså respondenterna ha skattat barn- och ungdomsutredning lägre i förhållande till de andra myndighetsutövande områdena. Socionomyrket är inget statusyrke och därför kan en fråga som denna vara klurig att tolka. Ingen av de myndighetsutövande områdena står särskilt högt i status varpå det är svårt att säga att barn- och ungdomsutredare verkligen är ett yrke med hög status. Samtidigt har vi medvetet valt att inte definiera begreppet utan låta respondenterna utgå från sin egen upplevelse av status och får därför låta deras svar tala sitt tydliga språk.

Även om barn- och ungdomsutredare skattas högt i status jämfört med andra av socialtjänstens myndighetsutövande områden så uppger en stor andel att yrket borde värderas högre i samhället. I figur 3 redovisas resultatet på frågan där hela 85 procent instämmer i påståendet. Det är utifrån denna studies utformning omöjligt att veta vad respondenterna väger in i ordet "samhälle". Vad vi däremot vet är att studenterna utifrån tabell 5 anger media som den faktor som i högst grad bidrar till deras uppfattning om situationen inom barn- och ungdomsutredning. Omfattande studier tyder på att media har ett stort inflytande på allmänheten, särskilt när det rapporteras om fall där barn kommit till skada och där socialtjänstens hantering kritiseras (Ayre, 2001; Brunnberg, 2001; Reid & Misener, 2001). Under den senaste tiden har socialtjänsten varit föremål för ett ökat medieintresse delvis på grund av flickan Yaras uppmärksammade död (Askelöf, 2014). SR:s radioprogram Kaliber granskade i flera avsnitt krisen inom socialtjänsten (Kaliber, 2014) och flera debattartiklar har skrivits på ämnet. All denna medierapportering gör naturligtvis någonting med mottagaren och det är inte allt för otroligt att tänka att yrkets status minskar när upprepade negativ rapportering når medborgarna.

Rothman (2005) uppger att yrken fungerar som starka statussymboler och att personer som är anställda inom ett visst yrke är känsliga för vilken status omgivningen uppfattar att yrket har. Värderingen av ett yrke beror delvis på processen *förvärvad status* som handlar om faktiska förhållanden som direkt påverkar yrkets status (Rothman, 2005). Utifrån Rothmans resonemang skulle faktorerna i tabell 2 vara ex-

empel på sådana förhållanden. Att arbetet innebär hög arbetsbelastning, bristfällig introduktion och/eller hög stressnivå är liksom de andra faktorerna i tabellen omständigheter som enligt Rothmans resonemang påverkar ett yrkes status. I media har det under den senaste tiden rapporterats om en ohållbar situation för socialsekreterare runt om i landet då flertalet av faktorerna i tabell 2 inte sällan lyfts upp (Erkers, 2014; Kaliber, 2014; Pettersson, 2012; Regnér, 2014). I tabellen verkar samtliga faktorer ha betydelse för om respondenterna skulle avstå från att söka ett arbete. Dock verkar hög arbetsbelastning samt hög stressnivå i något högre grad än de andra alternativen, få respondenterna att avstå från att söka arbete. Båda dessa faktorer har varit mycket uppe i mediala sammanhang som rör yrket som barn- och ungdomsutredare. De faktiska förhållanden som det rapporteras om i media angående barn- och ungdomsutredning skulle enligt Rothmans begrepp *tillskriven status* sammanfattningsvis kunna innebära en förändring för yrkets status.

9.3 Omgivningens påverkan

Vår andra hypotes handlar om omgivningens påverkan på respondenternas uppfattning av arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning.

I resultatet i tabell 5 framkommer att av alternativen media, undervisning och vänners erfarenheter är media den faktor som i högst grad anges bidra till respondenternas uppfattning. Respondenterna anser att omgivningen i hög grad bidrar till deras uppfattning av arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning vilket stämmer väl överens med vår hypotes. Det faktum att respondenterna anger media som den främsta faktorn kan relateras till Lalibertes et al. (2011) resonemang om att media påverkar respondenternas uppfattning av framtida arbete med barn och unga. Enligt Tham (2007) är barn- och ungdomsutredare ett yrke som ofta utsätts för en omfattande kritik i media. Hur media porträtterar olika yrken spelar enligt Rothman (2005) en stor roll i att skapa uppfattningar om yrket samt karaktärisera de personer som arbetar inom yrket. I debattartikeln av Akademikerförbundet SRRs ordförande beskrivs problemen inom socialtjänsten som akuta (Erkers, 2014). Media står i föreliggande studie ut som den faktor som respondenterna i högst utsträckning anser bidrar till deras

uppfattning om barn- och ungdomsutredning. Detta kan tolkas som att en stor del av studenterna varit mottagare för rapporteringen som skett i media angående socialtjänstens kris. Att media har en stark påverkan på uppfattningar är i enlighet med Rothmans (2005) resonemang kring hur yrken får legitimitet. Också Hammarén och Johansson (2009) beskriver media som en viktig aktör som formar och påverkar människor. Om medierapporteringen kring yrket barn- och ungdomsutredare inte varit så intensiv är det därmed rimligt att anta att respondenternas gradering av medias påverkan varit lägre.

I figur 1 återges resultatet på huvudfrågan gällande inställningen till att inom tre år arbeta med barn- och ungdomsutredning. Som tidigare nämnt var resultatet något förvånande. Förväntan var att fler, med bakgrund av krisen inom socialtjänsten, skulle svara nej på frågan. Enligt Rothmans (2005) resonemang är människan mottaglig och känslig för omgivningens åsikter och strävar efter att nå omgivningens positiva bekräftelse. Att medierapporteringen varit så negativ kring arbetsförhållandena inom socialtjänstens barn- och ungdomsutredning borde enligt Rothmans resonemang påverka respondenterna till att undvika att söka sig dit då detta är ett yrke som inte får positiv bekräftelse av omgivningen. Samtidigt är det felaktigt att endast lyfta upp media som enskild faktor i diskussionen kring omgivningens påverkan. Även alternativen gällande socionomprogrammets undervisning samt vänners arbetserfarenhet uppges i föreliggande studie i relativt hög grad bidra till uppfattningen om arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning.

I figur 4 anges hur viktigt respondenterna anser att det är att deras framtida arbetsplats har ett gott rykte. Ungefär 78 procent uppger att detta är viktigt eller mycket viktigt. Rykten skapas inte enbart utifrån media utan även utifrån andra personer i ens närhet. Möjligheten finns att respondenterna delvis kan bortse från den negativa medierapporteringen och istället lyssna på personer i deras närhet som uppfattar socialtjänstens barn- och ungdomsutredning på ett annat sätt. Att en relativt stor andel kan tänka sig att arbeta inom barn- och ungdomsutredning kan tänkas bero på en mängd faktorer. Möjligtvis är krisen inte avskräckande utan ett kvitto på att det behövs bra personer inom området, kanske påverkas deras val inte väsentligt av den svåra situa-

tionen eller så vill de arbeta inom området ett tag för att sedan gå vidare till ett annat yrke. Listan kan göras lång. Flertalet forskare anser att yrket som barn- och ungdomsutredare blivit just ett ingångs- och genomgångsyrke för socionomer som senare går vidare för att arbeta med någonting annat (Dellgran & Höjer, 2005; Kullberg, 2011; Lindquist, 2012; Tham, 2008). Kanske är inget arbete särskilt skrämmande om ens intention är att endast arbeta på arbetsplatsen under en begränsad period för att sedan söka sig vidare.

Att respondenterna i föreliggande studie anger media som den faktor som i högsta grad bidrar till uppfattningen om arbetssituationen är föga förvånande då rapporteringen varit intensiv. Även om den negativa medierapporteringen kan innebära att socionomer avskräcks från att söka sig till yrket vore det oklokt att enbart fokusera på negativa effekter av media. Att den svåra situationen inom barn- och ungdomsutredning uppmärksammas kan innebära synliggörande, förändring och, inte att förglömma, förbättring. En rad förslag på åtgärder har från olika håll presenterats, några av dessa förslag lyfts upp i studiens slutsats.

9.4 En ansträngd situation

Med vår tredje hypotes görs ett antagande om att de studenter som anser att arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning är ansträngd i lägre utsträckning kan tänka sig att arbeta inom detta område. Resultat från vårt dataset visar att 88 procent av respondenterna håller med i påståendet att arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning är ansträngd. Med tanke på hur läget faktiskt ser ut i många kommuner (Lindquist, 2012; Tham, 2008) samt tidigare beskrivning av medias rapportering från arbetsfältet är det inte en förvånande siffra.

I tabell 1 ses tendenser till att de som tycker att situationen är ansträngd också i lägre utsträckning svarar ja på frågan om de kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning. Ett Chi²-test på dessa variabler visar att sambandet är >0,1 och alltså inte signifikant. Det innebär därmed att vi inte finner stöd för vår mothypotes, att det skulle finnas ett signifikant samband mellan de som tycker att situationen är an-

strängd och i vilken utsträckning man kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning. Att sådan signifikans inte påträffats kan emellertid till bero på det låga observationsantalet och bör inte utgöra ett hinder för att diskutera våra fynd.

Att så många upplever situationen som ansträngd säger ändå något om attityden gentemot arbetsområdet. Theory of planned behavior gör gällande att attityden kan påverka intentionen att utföra ett visst beteende eller handling. Handlingen i det här fallet kan innebära att söka sig till arbete inom barn- och ungdomsutredning. Även om vi inte ser något signifikant samband mellan vår huvudfråga och uppfattning om att situationen är ansträngd är det viktigt att lyfta denna antydning till attityd. Studenters attityd har i olika studier visat sig vara viktig för intentionen att vilja arbeta med olika områden av socialt arbete (Grayzman & Werner, 1991; Werner, 2012). Intentionen att utföra en handling påverkas också av den subjektiva normen, vilken i det här fallet kan utgöras av respondenternas nära anhöriga, andra studenter men även av media. Att många tycker att arbetssituationen är ansträngd kan som tidigare nämnt vara ett resultat av hur omgivningens bild av detta arbetsområde återges. En uppfattning om att arbetssituationen är ansträngd i kombination med att den subjektiva normen förstärker denna uppfattning kan i längden skapa negativa attityder gentemot detta arbetsområde. Därmed skulle det också kunna inverka nyblivna socionomers intention att söka arbete inom barn- och ungdomsutredning.

Även de faktorer som skulle få studenter att avstå från att söka ett arbete säger någonting om attityder. Hög arbetsbelastning samt hög stressnivå på arbetsplatsen verkar vara omständigheter som har betydelse. Ungefär hälften av respondenterna har angett att dessa faktorer i hög grad skulle få dem att avstå från att söka ett arbete. Bristen på introduktion verkar även det vara en viktig faktor. Även om detta är en hypotetisk fråga är det möjligt att ha ett hum om hur introduktionen går till på en arbetsplats när du söker ett visst arbete. Att respondenterna verkar lägga stor vikt vid dessa faktorer kan vara problematiskt eftersom det från många socialtjänster landet över slås larm om brister som rör just dessa förhållanden. Utifrån theory of planned behavior bestäms attityder mot en handling bland annat av individens tankar om vilka konsekvenser handlingen skulle innebära (Ajzen, 1991). Om det finns en medvetenhet hos

respondenterna att arbetet med barn- och ungdomsutredning innebär stress och hög arbetsbelastning kan det således även finnas ett konsekvenstänk av vad ett arbete inom detta område skulle innebära. Ett konsekvenstänk som kan tänkas medföra att respondenterna i viss mån avstår från att söka arbete inom området.

Tidigare studier har visat att det finns negativa attityder bland studenter gentemot utredande arbete med barn och unga (Redmond et al., 2008). I föreliggande studie har attityder inte mätts i samma utsträckning utan vi har skapat en mer övergripande bild av inställningen till barn- och ungdomsutredning som arbetsområde. Det finns många faktorer som bidrar till skapandet av en attityd varför vi inte kan uttala oss om orsakerna till respondenternas inställningar. Däremot kan det faktum att så många tycker att situationen är ansträngd indikera en viss negativ attityd gentemot detta arbetsområde vilket bör lyftas upp och undersökas vidare.

9.5 Förväntningar och framtidstro

Med den sista hypotesen görs ett antagande om att de äldre studenterna i högre utsträckning än de yngsta kan tänka sig att arbeta med barn- och ungdomsutredning. Resultaten i denna studie indikerar att inställningen till att vilja arbeta med barn- och ungdomsutredning skiljer sig åt mellan de olika åldersgrupperna.

Inom socialtjänstens barn- och ungdomsutredning är det inte ovanligt att nyexaminerade personer med bristande erfarenhet av arbetet rekryteras (IV0, 2014; Lindquist, 2011). I forskning rapporteras just om att nyexaminerade socionomer anställs, däremot nämns sällan ålder i sammanhanget. Respondenterna i föreliggande studie kommer oberoende av sin ålder vid terminens slut innefattas i gruppen av nyexaminerade socionomer. Utifrån en stor del av forskningen kan vi alltså inte uttala oss om att åldern inom gruppen nyexaminerade socionomer skulle ha betydelse. Samtidigt finns forskning som rapporterar om att det är just unga personer med bristfällig erfarenhet som anställs som barn- och ungdomsutredare (Socialstyrelsen, 2010). Att många unga får sitt första socionomjobb inom socialtjänstens barn- och ungdomsutredning skulle kunna ligga till grund för antagandet att de yngsta studenterna i högre grad än de äld-

re skulle kunna tänka sig att inom tre år arbeta inom socialtjänsten. Även forskning om att yrket blivit ett ingångs- och genomgångsyrke för socionomer skulle kunna stödja denna tes (Dellgran & Höjer, 2005; Kullberg, 2011; Lindquist, 2012; Tham, 2008). Med bilden av yrket som verktyg för att skaffa sig viktig erfarenhet under en begränsad period i livet kan de unga i högre utsträckning tänkas vara benägna att inom tre år arbeta inom barn- och ungdomsutredning. Samtidigt finns forskning som tyder på att olika åldersgrupper skiljer sig åt gällande synen på framtiden, forskning utifrån vilken vi formulerat denna hypotes.

Som tidigare nämnt pekar våra resultat på att inställningen till att arbeta med barn- och ungdomsutredning samt hur viktigt en organisations rykte är skiljer sig mellan åldersgrupperna (se tabell 6 och 7). Flertalet studier uppger att synen på framtiden skiljer sig åt beroende på ålder där unga vuxna har en högre andel mål och en större skillnad mellan synen på verkligheten och idealbilden av den än vad personer i medelåldern har (Nurmi, 1992; Okun, Dittburner & Huff, 2006). Personer i medelåldern å sin sida beskrivs ha en mer realistisk och verklighetförankrad syn på sin framtid och vad yrkeslivet har att erbjuda (Moore, Miller & Fossum, 1974; Nurmi, 1992). Utifrån detta resonemang var antagandet att äldre personer i högre utsträckning än yngre skulle vara benägna att inom tre år arbeta med barn- och ungdomsutredning. Unga vuxna kan tänkas se på framtiden i ett skimmer som för de äldre mattats av. Ett skimmer där det i högre utsträckning går att välja det arbete som verkar mest spännande och sälla bort det som inte gör det. Målen är kanske mer storslagna och erfarenheten av arbetsmarknaden mer begränsad än hos de äldre. Personer i medelåldern däremot kan tänkas ha mer arbetserfarenhet och en realistisk syn på vad arbetsmarknaden har att erbjuda. Just erfarenheten av såväl livet som av arbetsmarknaden skulle också kunna vara en förklaring till varför den äldre åldersgruppen i lägre utsträckning än de yngre verkar påverkas av vad en organisation har för rykte (se tabell 7). Kanske är dessa personer mer grundade i sig själva än de yngre åldersgrupperna som möjligtvis är mer ängsligt påverkbara.

Slutligen är indelningen av åldersgrupper värd att belysa. Även om det finns tendenser till ålderskillnader kan det vara missvisande att referera till respondenterna som

“de yngre” och “de äldre”. Åldersgrupperna är konstruerade för att vara någorlunda lika stora till antalet och det kan vara felaktigt att dra allt för stora växlar på hur en person vid ålder 24 som tillhör den yngsta åldersgruppen och en person vid ålder 28 som tillhör den äldsta gruppen svarar. Samtidigt är den yngsta personen i föreliggande studie 22 år och den äldsta personen 46 år. Resultaten är inte generaliserbara på olika åldersgrupper i samhället men ger en indikation på att ålder är en faktor som spelar roll i resultaten kring inställningen till barn- och ungdomsutredning samt hur viktigt en organisations rykte är vid arbetssökande.

10. Slutsats

Syftet med denna studie var att undersöka inställningen till att arbeta med barn- och ungdomsutredning bland socionomstudenter på termin sju. Andelen studenter som inom tre år kunde tänka sig att arbeta inom området uppgick till 61 procent, vilket var ett högre tal än förväntat baserat på den intensiva medierapportering samt tidigare forskning angående situationen inom socialtjänsten. I relation till andra myndighetsutövande områden inom socialtjänsten rankades barn- och ungdomsutredare högt i status. Samtidigt ansåg 85 procent av respondenterna att yrket borde värderas högre i samhället vad gäller status. Även om en relativt hög andel kunde tänka sig att arbeta inom barn- och ungdomsutredning instämde hela 88 procent i påståendet att arbetssituationen inom området är ansträngd. Att många studenter tyckte att arbetssituationen var ansträngd i kombination med att den subjektiva normen förstärker uppfattningen kan i längden tänkas innebära negativa attityder gentemot arbetsområdet. Media visade sig vara den faktor som studenterna i högst grad ansåg ligga till grund för deras uppfattning om arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning. Ett resultat som är föga förvånande med tanke på medias betydande roll i att skapa uppfattningar om ett yrke. De starkaste sambanden i föreliggande studie hittas när vi fokuserar på ålder. Åldersrelaterade tendenser till skillnader ses både i inställningen till att arbeta med barn- och ungdomsutredning samt hur viktigt en organisations rykte är vid arbetssökande. Äldre personer verkar i högre utsträckning än yngre kunna tänka sig att inom tre år arbeta inom barn- och ungdomsutredning. De yngre åldersgrupperna å sin sida

verkar i högre utsträckning än de äldre tycka att organisationens rykte är viktigt när de söker arbete.

För att enkäten skulle vara lättförståelig och gå snabbt att fylla i var antalet frågor begränsade. Det begränsade frågantalet i kombination med en osäkerhet kring att låta frågorna vara ledande har inneburit att vissa frågor inte helt kunnat tolkas på ett tillfredsställande vis. Denna studie kretsar i mångt och mycket kring krisen inom socialtjänsten och i enkäten ställs frågor kring huruvida situationen är ansträngd samt om bland annat status för att ringa in respondenternas uppfattning. Samtidigt är det svårt att göra ett uttalande gällande om den ansträngda situationen direkt påverkar viljan att arbeta inom barn- och ungdomsutredning. Vi kan jämföra frågan om studenterna tycker att situationen är ansträngd med viljan att arbeta med barn- och ungdomsutredning, men vi kan inte påstå att den ansträngda situationen är anledningen till att de inte skulle vilja arbeta inom området. Med mer direkta frågor kring krisen hade vi kunnat få mer direkta svar men har gjort avvägningen att det inte är att föredra då enkäten skulle tendera att innehålla för ledande frågor. Resultatet är en mer övergripande studie av inställningen till att arbeta med barn- och ungdomsutredning.

Situationen inom barn- och ungdomsutredning är ett aktuellt ämne, det vittnar såväl antalet tidningsartiklar som rapporter och forskningsstudier om. Tidigare har konstaterats att en enformig medierapportering kan innebära att yrket får ett sämre rykte och minskad status. Samtidigt så fungerar en tät rapportering som bränsle till förändringsvilja. För att få bukt med den svåra situationen ges förslag på åtgärder. Regeringen har i november 2014 för första gången inrättat en nationell samordnare med uppdraget att stärka och stödja socialtjänsten i arbetet med barn och unga (Regeringen, 2014b). Akademikerförbundet SSR har i mars i år tagit initiativ till en nationell handlingsplan för att komma tillrätta med bristerna i den sociala barn- och ungdomsvården. Ett av de förslag som lyfts upp i handlingsplanen är att ett program ska utarbetas där de nyanställda socialsekreterarna möts av en genomtänkt introduktion för att sedan successivt slussas in i svårare barnavårdsärenden (Akademikerförbundet, 2015).

Vi har i vår studie endast nått en liten del av alla de socionomstudenter som just nu läser sin sista termin innan examen. Flera av våra resultat pekar på intressanta riktningar, dock skulle ett större urval studenter vara att föredra och innebära en högre sannolikhet för statistiskt säkerställda skillnader. Att kvaliteten inom socialtjänstens viktigaste område, det som rör barn och ungdomar, håller en hög standard är viktigt. Det organisatoriska klimat som i nuläget råder är en ogynnsam grogrund för ett kvalificerat och rättssäkert arbete. Vad värre är riskerar barn och unga att inte få det stöd de behöver och har rätt till. Vi har inte i svensk forskning kunnat hitta studier som inriktar sig på studenters inställning till arbete inom barn- och ungdomsutredning utan endast studier som vänder sig till redan yrkesverksamma. Inställningen hos morgondagens socionomer är viktig att undersöka och kan tänkas ligga till grund för framtida förändringar i socionomutbildningen. I jämförelse med andra faktorer såsom media och vänners arbetserfarenhet befinner sig alternativet om socionomprogrammets undervisning lägre utifrån påverkan på uppfattning om arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning. Att detta alternativ befinner sig lägre än media, som är det alternativ som i högst grad bidrar till studenternas uppfattning om arbetssituationen inom barn- och ungdomsutredning, är oroväckande.

Slutligen är förhoppningen att allvaret i den svåra situation som socialtjänsten i nuläget befinner sig i fortsätter att lyftas i forskningsrelaterade sammanhang och leder till åtgärder som stärker socialtjänstens roll som samhälleligt skyddsnät.

11. Referenslista

- Ajzen, Icek. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50: 179-211.
- Ajzen, Icek. (2005). *Attitudes, personality, and behavior*. Maidenhead: Open University Press.
- Akademikerförbundet SSR (2015). *Nationell handlingsplan för den sociala barn-och ungdomsvården*.
http://akademssr.se/sites/default/files/files/forslag_till_nationell_handlingsplan.pdf
(Hämtad 2015-03-18).
- Arnette, Dennis, Lavarie, Debra & McLane, Charlie (2002). Using Job Satisfaction and Pride as Internal-marketing Tools. *The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 43(2), 87-96.
- Askelöf, Marie (2014). Svidande kritik mot socialtjänsten i fallet Yara. *Sveriges Televisions Nyheter*.
<http://www.svt.se/nyheter/regionalt/blekingenytt/utredning-om-yaras-dod-fardig>
(Hämtad 2015-03-18).
- Antle, Becky, Barbee, Anita, Sullivan, Dana, Huebner, Ruth, Fox, Steve & Hall, Jon Christopher (2009). Recruiting and retaining child welfare workers: is preparing social work students enough for sustained commitment to the field? *Child Welfare*, 88: 69–86.
- Arbetsmiljöverket (2004). *Anpassning av arbetsförhållandena med åldersperspektiv. En handledning om att anpassa arbetsmiljön till de äldre arbetstagares särskilda förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende*. Solna: Arbetsmiljöverket
- Aviram, Uri. & Katan, Joseph (1991). Professional preferences of social workers: prestige scales of populations, services and methods in social work. *International Social Work*, 34: 37–55.
- Ayre, Patrick (2001). Child protection and the media: Lessons from the last three decades. *British Journal Of Social Work*, 31 (6): 887-90.
- Brunnberg, Elinor (2001). Media och socialt arbete. En explorativ studie av mediareporteringen som påverkansfaktor inom socialtjänsten i Sverige och England. *Nordicom Information Medie- och Kommunikationsforskning i Norden*, 23 (2): 31-44.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

- Cable, Daniel & Turban, Daniel (2003). The Value of Organizational Reputation in the Recruitment Context: A Brand-Equity Perspective. *Journal of Applied Social Psychology*, 33 (11): 2244-2266.
- Coffey, Margret; Dugdill, Lindsey & Tattersall, Andy (2004). Stress in Social Services: Mental Wellbeing, Constraints and Job Satisfaction. *British Journal of Social Work*, 34: 735-746.
- Dellgran, Peter & Höjer, Staffan (2005). Rörelser i tiden. Professionalisering och privatisering i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 2-3: 246-267.
- Djurfeldt, Göran, Larsson, Rolf & Stjärnhagen, Ola (2010). *Statistisk Verktygslåda 1-Samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Edling, Christofer & Hedström, Peter (2003). *Kvantitativa metoder: grundläggande analysmetoder för samhälls- och beteendevetare*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Eggeby, Eva & Söderberg, Johan (1999). *Kvantitativa metoder: för samhällsvetare och humanister*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Erkers, Heike (2014). Personalbrist i socialtjänsten drabbar barn som far illa. *Dagens Nyheter*. <http://www.dn.se/debatt/personalbrist-i-socialtjansten-drabbar-barn-som-far-illa/> (Hämtad 2015-03-18).
- Giddens, Anthony (2006). *Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Grayzman, Alina & Werner, Shirli (2011). Factors influencing the intention of students to work with individuals with intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 32 (6): 2502–2510.
- Hammarén, Nils & Johansson, Thomas (2009). *Identitet*. Stockholm: Liber.
- Hjarvard, Stig (2008). The Mediatization of Society. A Theory of the Media as Agents of Social and Cultural Change. *Nordicom Review*, 29 (2): 105-134.
- Inspektionen för Vård och Omsorg (2014). *Tar socialtjänsten sitt ansvar för barn och unga? Hantering av anmälningar och genomförande av utredningar*. Stockholm: Inspektionen för Vård och Omsorg.
- Jack, Raymond & Mosley, Stephen (1997). The client group preferences of diploma in social work students: what are they, do they change during programmes and what variables affect them? *British Journal of Social Work*, 27 (6): 893–911.
- Kaliber* (2014). Kaliber granskar krisen i socialtjänsten. [Radioprogram] Producent: Andreas Lindahl, Sveriges Radio, P1 23 november.

- Kullberg, Karin (2011). *Socionomkarriärer: om vägar genom yrkeslivet i en av välfärdsstatens nya professioner*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Lachman, Margie E, Röcke, Christina, Rosnick, Christopher & Ryff, Carol D (2008). Realism and Illusion in Americans' Temporal Views of Life Satisfaction: Age Differences in Reconstructing the Past and Anticipating the Future. *Psychological Science*, 19 (9): 889-897.
- Laliberte, Traci L., Larson, Anita M., & Johnston, Nancy J. (2011). Child Welfare and Media: Teaching Students to Be Advocates. *Journal Of Public Child Welfare*, 5 (2): 200-212.
- Lindquist, Anna-Lena (2011). "Att förstå personalomsättning och kompetenstapp bland barnvårdsutredare". I Hansson, Merike (red.): *Leda känslomässigt arbete. För dig som är chef inom socialt arbete och omsorg*. Stockholm: Gothia Förlag.
- Lindquist, Anna-Lena (2012) *Från krisande organisation till "krisorganisation" - Kvalité i socialt barnvårdsarbete genom ökad personalstabilitet*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna barnhuset.
- May, Tim (2011). *Social Research: Issues, Methods and Process*. Maidenhead: Open University Press.
- Moore, Michael L, Miller, Edvin & Fossum, John (1974). Predictors of managerial career expectations. *Journal of Applied Psychology*, 59 (1): 90-92.
- Nurmi, Jan-Erik (1992). Age Differences in Adult Life Goals, Concerns, and Temporal Extension: A Life Course Approach to Future-oriented Motivation. *International Journal of Behavioral Development*, 15 (4): 487-508.
- Okun, Morris, Dittburner, Julie & Huff, Barbara (2006). Perceived changes in well-being: The role of chronological age, target age, and type of measure. *International Journal of Aging and Human Development*, 63: 259-278.
- Olsson, Tyra (2003). *Socialtjänstens personal och kompetens: en akut framtidsfråga*. Falun: Dalarnas forskningsråd.
- Pettersson, Gun (2012) *Kartläggning socialsekreterare*. Stockholm: Akademikerförbundet SSR. <http://akademssr.se/sites/default/files/fileRnuIbc> (Hämtad 2015-03-18).
- Redmond, Bairbre, Guerin, Suzanne & Devitt, Cath (2008). Attitudes, Perceptions and Concerns of Student Social Workers: First Two Years of a Longitudinal Study. *Social Work Education*, 27 (8): 868-882.
- Regeringen (2014a). Socialtjänst i Sverige. (<http://www.regeringen.se/sb/d/14822>. (Hämtad: 2015-05-09).

Regeringen (2014b). *Cecilia Grefve blir nationell samordnare för den sociala barn- och ungdomsvården*. (Pressmeddelande från Socialdepartementet 2014).

Regnér, Åsa (2014). Jag är oroad över situationen inom socialtjänsten. *Dagens Nyheter*. <http://www.dn.se/debatt/repliker/jag-ar-oroad-over-situationen-inom-socialtjansten/> (Hämtad: 2015-03-18).

Reid, William J. & Misener, Elizabeth (2001). Social work in the press: a cross-national study. *International Journal of Social Welfare*, 10 (3): 194-201.

Rothman, Robert A. (2005). *Inequality and stratification: race, class, and gender*. 5. ed. Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.

SCB (2014). *Arbetskraftsbarometern 2014. Utsikterna på arbetsmarknaden för 71 utbildningar*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

Socialstyrelsen (2010). *Social tillsyn. Länsstyrelsernas iakttagelser under 2008 och 2009*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2014). *Barn och unga: insatser år 2013 : vissa insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SOSFS 2014:7. *Behörighet att utföra vissa arbetsuppgifter i socialtjänstens barn- och ungdomsvård*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SKL (2013). *Stabilitet som kompetensstrategi för social barn- och ungdomsvård*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.

Svensson, Lennart & Ulfsson, Ylva (2006). *Yrke, status & genus: en sociologisk studie om yrken på en segregerad arbetsmarknad*. Göteborg: Department of Sociology.

Tengvald, Karin (2004). "Inledning". I Andersson, Gunvor (red.): *Barnet i den sociala barnvården*. Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS).

Tham, Pia (2007). *Ny i yrket med redan gammal i gården? Arbetsvillkor för nya och mer erfarna socialsekreterare i den sociala barnvården*. Stockholm: Stockholms universitet.

Tham, Pia (2008). *Arbetsvillkor i den sociala barnvården: förutsättningar för ett kvalificerat arbete*. Stockholm: Stockholms universitet.

Trost, Jan (2012). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur AB.

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (Hämtad 2015-03-21).

Werner Shirli (2012). Intention to work with individuals with dual diagnosis: Testing the theory of planned behavior among students from various professions. *Health & Social Work*, 7 (2): 81-9.

Svensk författningssamling

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*.

12. Bilaga

Enkät till socionomstudenter på termin 7 angående faktorer som påverkar valet av yrkesinriktning

LUNDS
UNIVERSITET

1) Kön: _____

2) Ålder: _____

3) Studieort: _____

4) Har du under socionomprogrammet haft praktik eller arbetat på socialtjänsten? Ja Nej

Om ja, inom vilket område? _____

5) Har du någon nära anhörig som arbetar eller har arbetat på socialtjänsten? Ja Nej

Om ja, vem/vilka (förälder, partner, etc.)? _____

6) Hur viktiga tycker du att följande faktorer är i ditt framtida arbete som socionom? Ringa in den siffra som bäst stämmer överens med din uppfattning.

	Inte alls viktigt			Mycket viktigt	
Att arbetsplatsen har ett gott rykte	1	2	3	4	5
Varierade arbetsuppgifter	1	2	3	4	5
Möjlighet till handledning	1	2	3	4	5
Stöd från chef	1	2	3	4	5
Möjlighet till karriär	1	2	3	4	5
Lön	1	2	3	4	5

7) I vilken utsträckning tror du att följande omständigheter skulle få dig att avstå från att söka ett arbete?

	I mycket låg grad			I mycket hög grad	
Att introduktionen till arbetet är bristfällig	1	2	3	4	5
Att arbetet innebär en risk för hot och våld	1	2	3	4	5

f orts. på nästa sida.

Att arbetsbelastningen är hög	1	2	3	4	5
Att arbetet innebär känslomässig påfrestning	1	2	3	4	5
Att stressnivån på arbetsplatsen är hög	1	2	3	4	5

8) Vilka av följande yrken finner du minst respektive mest önskvärda att arbeta som? Gradera från 1 till 5 där 1 = minst önskvärt och 5 = mest önskvärt.

- Skolkurator _____
- Behandlingsassistent missbruk _____
- Barn- och ungdomsutredare _____
- Kriminalvårdare _____
- Sjukhuskurator _____

9) Kan du inom tre år tänka dig att arbeta på socialtjänsten med myndighetsutövning?
 Ja Nej

10) Kan du inom tre år tänka dig att arbeta på socialtjänsten med barn- och ungdomsutredning?
 Ja Nej

11) Nedan följer ett antal påståenden. I vilken grad instämmer du i dem? Kryssa i den ruta som bäst stämmer överens med din uppfattning.

	Instämmer inte alls	Instämmer inte	Vet ej/osäker	Instämmer delvis	Instämmer helt
När jag söker jobb är yrkets status en viktig faktor	☐	☐	☐	☐	☐
Barn- och ungdomsutredare är ett yrke som borde värderas högre i samhället vad gäller status	☐	☐	☐	☐	☐
Jag tilltalas av de arbetsuppgifter som ingår i yrket som barn- och ungdomsutredare	☐	☐	☐	☐	☐
Jag uppfattar att arbetssituationen inom socialtjänstens barn- och ungdomsutredning är ansträngd	☐	☐	☐	☐	☐

12) I vilken utsträckning tror du att följande alternativ bidrar till din uppfattning av arbetsituationen inom barn- och ungdomsutredning? Ringa in en siffra per alternativ.

	Bidrar inte alls			Bidrar i högsta grad	
Media (tv, radio, tidning, sociala medier)	1	2	3	4	5
Socionomprogrammets undervisning	1	2	3	4	5
Vänner/bekantas erfarenheter	1	2	3	4	5
Egen arbetserfarenhet (inklusive praktik)	1	2	3	4	5
Egna eller andras erfarenheter som brukare	1	2	3	4	5

13) Nedan följer ett antal myndighetsutövande områden inom socialtjänsten. Ange **din** värdering av dessa olika områdens yrkesstatus. Ringa in en siffra per yrkesområde.

	Låg status			Hög status	
Ekonomiskt bistånd	1	2	3	4	5
Utredning missbruk	1	2	3	4	5
Barn- och ungdomsutredning	1	2	3	4	5
Biståndshandläggning äldreomsorg	1	2	3	4	5
LSS-handläggning	1	2	3	4	5

Tack för din medverkan!

**Carolina Widberg
Johanna Ågren**

